

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXIV

1937

ŠTEVILKA 4-5

NAŠA PLAČILNA BILANCA

Po vojni je začela Zveza narodov poleg drugih mednarodnih statističnih podatkov zbirati in objavljati tudi statistike o plačilnih bilancah raznih držav. Posegla je tudi v predvojno dobo tja do leta 1910. nazaj, tako da imamo danes že serijo mednarodnih primerjalnih tabel za 25 let, kar je veliko delo. Dokler ni bilo te publikacije, so morali specialisti zbirati podatke vsepovsod, kar je bilo težko tudi radi različnih jezikov, v katerih so bile pisane take razprave. Seveda je pa tudi le malo držav izdajalo take publikacije in še te so bile sestavljene po najrazličnejših vidikih. Sedaj pa je Zveza narodov v oddelku za gospodarske študije to vrzel v mednarodni strokovni literaturi lepo izpolnila in objavlja take podatke stalno in na enotni podlagi, za kar je izdelala tudi poseben obrazec. Na taki podlagi je mogoča tudi primerjava posameznih podatkov in pa enotna slika mednarodnega kapitalnega trga. Vse to je veliko delo, ki zasluži polno priznanje, ker omogoča i državnikom i gospodarstvenikom tudi praktične zaključke za njih gospodarskopoliitične ukrepe.

V teh publikacijah Zveze narodov je objavljena tudi plačilna bilanca naše države za leta 1926—1929, za 1926 na podlagi posebne publikacije o naši plačilni bilanci, za leta 1927., 1928. in 1929. pa na podlagi uradnih podatkov naše vlade tajništvu Zveze narodov. O vseh publikacijah sem stalno poročal v »Trgovskem Tovarišu«, ki je bil edina revija v državi, ki je to prinašala. Za nekatera leta pa sem sam sestavil dotične cennitve, delno v zvezi z raznimi drugimi pojavi našega gospodarskega življenja.¹

Po daljšem presledku, v katerem so številne druge države objavljale podatke o svojih plačilnih bilancah v publikacijah Zveze narodov, se je v teh publikacijah pojavila zopet cennitev naše plačilne bilance za leto 1935., tako da razpolagamo sedaj s podatki za leta 1926—1929 in 1935, dočim nimamo za leta 1930—1934 nobenih uradnih podatkov in smo za to dobo navezani le na zasebne cennitve, katere pa zasledimo le redkokje v naši strokovni literaturi. Pač pa so v naši literaturi številne cennitve posameznih postavk naše plačilne bilance (poročila Narodne banke o pošiljatih izsejencev, statistike trgovskega ministrstva o donosu tujkega prometa, članki dr. Velimirja Bajkiča v reviji »Narodno blagostanje« itd.).

V letih 1930—1934 je doživela naša plačilna bilanca v zvezi z državnimi dolgovi in deviznimi predpisi baš najzanimivejše peripetije. Danes

¹ Naša plačilna bilanca, letnik 1930, št. 105—111 (podatki za 1926—27).

O naši plačilni bilanci, letnik 1931, str. 180—187 (podatki za 1926—1930).

Naša plačilna bilanca in državni dolgovi, letnik 1932, str. 160—171 (podatki za 1930—32).

Naša plačilna bilanca in državni dolgovi, letnik 1935, str. 103—113 (podatki za 1930—34).

je ta doba sicer že minula, toda v splošnem interesu bi bilo, da se podatki za ta leta dopolnijo, zlasti ker je odpadel razlog, radi katerega je bila objava najbrže prekinjena: zaradi naše devizne politike. Gotovo razpolaga danes finančno ministrstvo tudi s podatki za ta leta in bi bilo prav, da vsaj v grobih obrisih te podatke da na razpolago javnosti in znanstvenemu svetu.

Kot povedano je sedaj izšla v publikaciji Zveze narodov o plačilnih bilancah za 1935 tudi naša plačilna bilanca². Zato podajamo v naslednjem sliko, kakor jo daje ta publikacija. Uvodno pripominja Z. N., da je to uradna publikacija naše vlade in da je reproducirana v nekoliko izpremenjeni obliki obenem s podatki za 1927—1929, ki so izšli v publikaciji za 1929 (ta je izšla na koncu leta 1930.).

Objava loči dve veliki skupini, prvo skupino tvorijo: blago, služnosti in zlato, torej nekakšni tekoči elementi plačilne bilance, drugo skupino pa tvori gibanje kapitala, tako dolgoročnega kot kratkoročnega. Ne prinaša pa letošnje gradivo pregleda o stanju na koncu leta: dolgovi in terjatevi. Dotični podatki so bili zadnjikrat objavljeni za 1926, oz. 1927, torej niti za 1928 niti za 1929, do kamor sega drugače objava naše plačilne bilance.

Gibanje blaga, služnosti in zlata

V prvi skupini so tile oddelki: 1. blagovna trgovina, 2. obresti in dividende, 3. druge služnosti in 4. zlato. V naslednjem navajamo za prvo skupino gibanje za leta 1927, 1928, 1929 in 1935 v milij. dinarjev:

	vnos ali kredit (izvoz)				iznos ali debet (uvoz)			
	1927	1928	1929	1935	1927	1928	1929	1935
I. blagovna trgovina	6400	6445	7922	4031	7278	7831	7590	3603
popravek osnovnih števil	128	129	158	36	364	391	228	140
reparacije	—	—	—	—	557	400	682	—
tihotapstvo	50	64	79	61	175	196	190	90
II. obresti drž. in komunalnih dolgov	—	—	—	—	484	533	610	608
obresti dolgoročnih kapita- lov	—	—	—	—	—	—	—	267
dividende	1	1	1	—	575	540	585	100
obresti kratkoročnih ka- pitalov	7	1	1	—	86	93	74	32
III. pomorski prevoz, luške pri- stojbine	94	95	105	83	—	—	—	—
drugi prevozni stroški	661	345	266	208	342	—	—	12
komisije, zavarovalnine itd.	161	156	180	26	188	179	180	60
poštni itd. promet	31	24	40	27	9	—	—	13
pošiljatve izseljencev	780	908	966	288	118	212	200	51
tujski promet	427	361	409	307	454	344	343	157
diplomatska služba	170	177	190	90	176	177	176	75
osebni stroški	20	30	20	—	15	32	40	—
reparacije v gotovini	22	245	608	—	—	—	—	—
protivrednost blagovnih reparacij	557	400	682	—	—	—	—	—
državni izdatki	—	—	—	—	—	—	—	2
druge služnosti	—	—	—	1	—	—	—	15
IV. zlato	—	—	—	—	8	4	5	97

² Balances des paiements 1935, Société des Nations, Service d'études économiques, Zeneva 1936 183 str.

Te številke potrebujejo nekaj komentarjev, zlasti še ker je izpadla tako dolga in važna doba od 1930—1934.

Blagovna trgovina tvori danes komaj polovico onih zneskov kot v časih dobre konjunktore. Popravek osnovnih števil pa je potreben radi tega, ker temelji carinska statistika na deklaracijah uvoznikov in izvoznikov, dočim je potrebna cenitev na podlagi cen fob pri izvozu in cif pri uvozu. Ker pa tudi tihotapstva ni mogoče izključiti iz ceniťve plačilne bilance, je razumljivo, da mora obsegati ta statistika tudi te ceniťve, ki so kakor vidimo, absolutno zelo visoke, mogoče še celo prenizke, ker se najbrže več vtihotapi in iztihotapi.

Drugi oddelek tvorijo obresti. Tu pridejo v poštev najprej obresti za državne dolgove, nadalje obresti Drž. hipotekarne banke za njena posojila v inozemstvu, obresti samostojne monopolske uprave za njena predvsem kratkoročna posojila in končno obresti komunalnih posojil, ki so zlasti znatna za mesto Beograd. Po uradnih podatkih finančnega ministrstva za 1933 je zahtevala anuitetna služba samoupravnih posojil v inozemstvu leta 1933. 31'08 milij. din, od česar je odpadlo samo na Beograd, Zagreb in Ljubljano 26'84 milijonov dinarjev.

Nadalje je v prejšnjih letih statistika upoštevala samo dividende dolgoročnih kapitalov, naloženih pri nas, sedaj pa je detajlirana posebej za obresti kapitalov, posebej za dividende. Skupno tvorita slednji postavki za 1935 367 milijonov din, dočim so znašali izdatki za dividende leta 1929. 585 milij. din, odn. v dobi najboljše konjunktore okoli 600 milij. dinarjev. Je pa postavka za 1935 še vedno izredno visoka ter dokazuje, da se vkljub drugače zmanjšanim možnostim zaslužka in pa deviznim predpisom izvažajo še velike vsote kapitala kot plačilo za delo tujega kapitala pri nas v inozemstvo. Manjšega pomena postajajo za našo plačilno bilanco obresti kratkoročnih kapitalov, ki so v letih 1929—1931. v veliki meri zapustili našo državo.

V naši plačilni bilanci je velikega pomena tujski promet. Še leta 1927. smo bili v tujem prometu pasivni: to se pravi, da so imeli naši državljani-turisti v tujini več izdatkov kot so pa nam prinesli inozemski turisti v državo. V kasnejših letih se je to izpremenilo v našo korist in za leto 1935. je ceniti na podlagi teh podatkov čisti presežek našega tujkega prometa na 150 milijonov din.

Pri transportnih stroških je treba upoštevati, da so za 1928 in 1929 navedene čiste vsote: dohodki po odbitku stroškov, dočim so za 1927 in 1935 navedene vsote i za dohodke i za izdatke. Vsekakor pa dobimo kot tranzitna država od tega mnogo dohodkov, ki znatno razbremenjujejo našo plačilno bilanco. Podobno velja za poštno-brzojavno-telefonsko stroko. Tu so za 1928 in 1929 navedene istotako čiste vsote (že po odbitku izdatkov), dočim so za 1927 in 1935 navedene bruto vsote.

Najbolj pa nas obremenjuje v tem poglavju izpad reparacij. Če pomislimo, da smo imeli od reparacij tako v gotovini kot v blagu še leta 1929. 1.290 milij. din dohodkov, potem šele vidimo, kaj je omogočalo aktivnost naše plačilne bilance v dotičnih letih. Takega izpada ni mogoče kar tako lahko nadoknaditi, zlasti ker je po letu 1931. prenehal vsak večji vnos kapitala v našo državo in smo bili navezani le na lastne kapitalne moči.

Skupna bilanca za prvo skupino: blago, obresti, služnosti in zlato nam kaže, da smo bili leta 1927. pasivni za 1.320 milijon din, leta 1928. za

1.551 milij. din, dočim smo za 1929 izkazali aktivnost za 724 milij. din ter smo bili 1935 pasivni za 164 milij. din, kar je pa majhna vsota. Skupna slika je naslednja:

	vnos	iznos
1927	9.509	10.829
1928	9.381	10.932
1929	11.627	10.903
1935	5.158	5.322

Gibanje kapitalov

Za ta del naše plačilne bilance se vidi, da nam manjkajo podatki za leta 1930—1934, ker so bili tedaj zneski v tem gibanju znatno večji kot so bili leta 1935., ko je nastopila že stagnacija na tem polju. Predvsem ni bilo večjega dotoka kapitala, odn. saj ne v taki meri kot prejšnja leta. Zato izkazuje ta del naše plačilne bilance relativno večje nazadovanje kot prvi del, kjer so predvsem upoštevani tekoči predmeti. Končna vsota ne dosega niti tretjine zneska leta 1929., kar potrjuje naša gornja izvajanja. So pa tudi podatki za leto 1935. veliko bolj sumarični kot za prejšnja leta, kar otežuje pregled položaja. Ni pa nobene omembe o tem, kako je z našimi klirinškimi terjatvami, ki spadajo tudi k presoji naše plačilne bilance.

V tem oziru smo navezani na ceno naše Narodne banke. Narodna banka pravi v svojem poslovnem poročilu za 1934 (str. 26), da je dolgovala naša država v vseh klirinških in zbiralnih računih, če odštejemo terjatve od dolgov, inozemstvu na koncu 1934 samo še 10'97 milij. stabilizacijskih dinarjev, dočim je v začetku leta 1935. že prešla v terjatve. Da bi se ocenila v pravi meri izprememba tega stanja v našo korist, navaja, da je znašala naša maksimalna zadolžitev inozemstvu v kliringih nad 500 milij. dinarjev. V poročilu za 1935 (str. 20) navaja banka te podatke: naša država je upnik (če odbijemo dolgove od terjatev) za 241'2 milij. stabilizacijskih din, za konec leta 1936. pa je navedena v poslovnem poročilu na str. 24 naša aktivnost v znesku 132'15 milij. din.

V ostalem je bila slika našega prometa kapitala naslednja (v milij. dinarjev)

	vnos (kredit)				iznos (debet)			
	1927	1928	1929	1935	1927	1928	1929	1935
I. amortizacija drž. in komunalnih dolgov	—	—	—	—	615	253	878	85
amortizacija ostalih dolgov	—	—	—	—	—	—	—	10
nakup nepremičnin	22	25	30	8	—	—	—	5
nakup vrednostnih papirjev	5	—	—	—	1	25	200	—
emisije kapitala: za državo	—	—	—	—	—	—	—	—
in komunalne ustanove	1681	1119	1526	441	—	—	—	—
sodelovanje pri novih emisijah kapitala	—	—	—	45	—	—	—	—
dolgoročne naložbe (druge)	250	325	350	100	1	5	—	—
II. variacije inozemskih naložb								
Nar. banke in zasebnih bank	—	323	—	—	362	—	833	377
kratkoročni krediti (prejeti in vrnjeni)	416	400	100	20	341	321	557	154

V letu 1935. torej nismo dobili dosti dolgoročnih kapitalov, saj v primeri s prejšnjim zadnjim letom 1929.: vnos dolgoročnih kapitalov je

dosegel skupno leta 1927. 1.958 milij. din, leta 1928. 1.369 in leta 1929. 1.906 milij., leta 1935. pa samo 594 milij. din. Izvoz dolgoročnih kapitalov je dosegel leta 1927. 521 milij., leta 1928. 283, leta 1929. 1.078, l. 1935. pa samo 100 milij. din, kolikor je odpadlo na amortizacijo državnih papirjev, papirjev državnih ustanov ter samouprav. Pač pa smo zabeležili leta 1929. velik izvoz kapitala zaradi nakupa dolarških papirjev v inozemstvu, kar je občutno obremenilo našo plačilno bilanco.

Večjega pomena je bilo leta 1935. gibanje kratkoročnih kapitalov. Od nekdanjega vnosa teh kapitalov v letu 1928. 723 milij. in leta 1929. 100 milijonov din je ta vsota padla leta 1935. na borih 20 milijonov dinarjev. Na drugi strani pa se je povečal iznos teh kapitalov, saj je znašal leta 1928. 321 milij., leta 1929. 1.390 milij. in leta 1935. 531 milij. din.

Skupna bilanca gibanja kapitalov je naslednja

	vnos	iznos	saldo
1927	2.374	1.224	+ 1.150
1928	2.002	604	+ 1.488
1929	2.006	2.468	— 462
1935	614	631	— 17

Če k razmotrivanjem sedaj pritegnemo celotno našo plačilno bilanco, potem dobimo naslednjo sliko (v milij. din):

	tekoči predmeti	kapitali	skupno
1926	— 453	+ 508	+ 55
1927	— 1.320	+ 1.150	+ 170
1928	— 1.551	+ 1.488	+ 63
1929	+ 724	— 462	+ 262
1935	— 164	— 17	— 181

To pomeni z drugimi besedami, da je bila naša plačilna bilanca v letih 1926. in 1929. aktivna, dočim je bila leta 1927. in 1928. pasivna, kakor je bila tudi leta 1935. pasivna za 181 milij. din, kar je najvišja zabeležena pasivnost v zadnjih letih. S tega vidika moramo presojati tudi našo zadolžitev v inozemstvu kakor tudi obrestno službo naših inozemskih posojil. Leta 1929. smo prišli že tako daleč, da smo izvažali kapital za nakup naših državnih papirjev v inozemstvu, leta 1935. pa se je položaj izpremenil v našo škodo.

D. P.

SVETOVNA KONJUNKTURA IN SVETOVNO GOSPODARSTVO

Vse polno je izšlo v zadnjem času člankov, ki govorijo o izboljšanju svetovnega gospodarskega položaja, o rastoči konjunkturi itd. V svrhu orientacije jih bomo nekaj registrirali.

Ob priliki običnega zbora Banke za mednarodna plačila je podal njen predsednik dr. Trip poročilo o splošnem gospodarskem položaju in je dejal med drugim:

»Zboljšano ravnanje med cenami prodaje in nakupa, na čemer temelji sedanje gospodarsko ozdravljenje je bilo doseženo na naj-

različnejše načine; deloma s prilagoditvijo cen, deloma pa tudi z vrednotnimi spremembami vključno vrednotna razvrednotenja, ki so dovedla do sprememb v razvoju cen. V nekaterih deželah je bilo stavbno delovanje, nastalo v prvi vrsti po zasebni pobudi, glavni pogon gospodarskega ozdravljenja, v drugih so bili merodajni državni izdatki. Mnogo se je debatiralo o tem, kakšno vlogo morejo pri premaganju krize imeti javni izdatki. Dejstvo je, da izkazujejo državna gospodarstva večine dežel velike primanjkljaje; politika dodatnih javnih izdatkov je bila zato skoraj splošna. V onih deželah kjer se je to zgodilo, se je gospodarsko poživljenje kmalu pojavilo, dočim se je drugod zakesnilo. Iz tega bi se dalo sklepati, da morejo državni izdatki podpreti ozdravitveni proces le tedaj, če so dani splošni predpogoji za vpostavo omenjenega ravnovesja. Če ti pogoji niso dani, morejo biti takšni izdatki v končnem zaključku naravnost škodljivi; kajti stalno najemanje kredita za plačevanje dodatnih javnih izdatkov more podkopati zaupanje in započasniti padanje obrestnih mer.

Karkoli se more reči v prilog politike za nabavo javnih del, ni vendar nobenega dvoma, da zvišani državni izdatki niso zaželjeni, če je kupčijski razmah že v polnem razmahu; sicer nastane nevarnost posebnega pogona, ki more imeti za posledico nezdravo visoko konjunkturo. S tega stališča se more sedanje naraščanje oboroževalnih izdatkov obžalovati. Mimogrede omenimo, da so oboroževalni izdatki v anglosaških državah in v večini malih držav pričeli bistveno naraščati šele v teku leta 1936. in da so do tedaj ti izdatki imeli le malo opravka z dvigom produkcije v teh deželah. Sedaj pač so njih oboroževalni izdatki večji kot kdaj prej v mirovnih časih. Glede na razvojno stopnjo, ki je bila dosežena v poteku konjunktura, prihaja ta dvig ob nepravem času; dalje pripomore omenjeni dvig do pogona v nevažnih trgovskih stikih, onih namreč, katerim je splošno gospodarsko poživljenje že itak največ pomagalo. Eden od zaključkov oboroževalnih izdatkov je ta, da se obrne pozornost industrije enostransko na domače trge in da se izvozna trgovina premalo neguje. Za dežele, ki se oborožujejo, je to gotovo težka izguba; a ironija usode je, da ta interesna premaknitev zmanjšuje napetja v mednarodni konkurenci, čeprav je posledica oboroževanja.

Preokret se je izvršil leta 1932., torej pred petimi leti; in v zgodovini konjunktura je več kot petletna doba za navzgorno gibanje zelo redek pojav. Gospodarska zgodovina Velike Britanije ne nudi nobenega primera zboljšanja, ki bi bilo neprestano trajalo več kot pet let; in tudi v drugih državah moremo ugotoviti le prav malo takih slučajev. Ali moramo glede na to izkustvo računati s tem, da bo gospodarsko zboljšanje kmalu končano? Seveda je nemogoče na to vprašanje kaj določenega odgovoriti. Pač moremo reči, da ima sedanjí gospodarski razmah v nekaterih svojih temeljnih točkah posamezne prav posebne znake, ki morejo upravičiti upanje, da sedanjí položaj kolikor mogoče ugodno presojamo.

Predvsem moramo omeniti da se je preokret na bolje izvršil v raznih deželah ob prav različnih časih. Obstoji torej možnost, da zboljšanje v onih deželah, kjer se je pojavilo pozneje, splošni gospodarski razvoj nekako podpira ter prepreči zopetni padec. Dalje omenimo, da se je dvig izvršil le prav polagoma, trajal je več let, preden je bilo doseženo produkcijsko

stanje prejšnjega gospodarskega procvita. V kolikor gospodarski procvit pomeni razvoj preko prej doseženega maksima, so dežele surovin pričeale res šele v teku leta 1936. krizo premagovati. Tudi v industrijskih deželah zapadne Evrope in v U. S. A. razširjenje industrijskih naprav dotlej ni bilo tako veliko kot se je to redoma dogajalo v časih prejšnjih gospodarskih poživljenj. Industrijska podjetja so mogla vsa razširjenja kriti po večini iz lastnih sredstev, ki so jih bila prej nabrala.

Posebnost sedanjega poživljenja je ta, da mu manjkajo nekateri značilni znaki prejšnjih konjunkturalnih dob. Brezposelnost na primer je ostala večja kot je to bilo prej v takih dobah. Poročilo obravnava različne vzroke tega pojava in opozarja med drugim tudi na dejstvo, »da je v nekaterih deželah brezposelnost največja v izvozni trgovini. Če imajo delavci, ki spadajo v ta poklic, manjše dohodke, morejo manj kupiti in se torej njih brezposelnost raztegne tudi na druge poklice. Danes bi se zato delovnemu trgu ne mogel dati večji pogon kot da se poživí svetovna trgovina, ki je po množini — ne po vrednosti — še zmeraj deset odstotkov pod stanjem leta 1929. V prejšnjih časih navzgorne gibanja je šlo poživljenje svetovne trgovine pogosto naprej, danes pa šepa zadaj. — Sedanji razvoj gospodarskega poslovanja se more označiti kot vrsta posameznih navzgornih gibanj, vezanih na države, ki se še niso izrasla v svetovno gibanje.«

Poročilo presoja nato položaj na denarnih in glavničnih trgih in mednarodne kreditne stike ter se zavzema za ojačenje mednarodnega sodelovanja na vrednotno — in konjunkturalno — političnem polju. »Neobhodno potrebno je, da se pečajo vlade z vrednotnimi dnevnimi vprašanji ter da obravnavajo ta vprašanja skupaj s centralnimi bankami, ki razpolagajo s posebnimi napravami za izvedbo vrednotne politike in za zbiranje potrebnega izkustva v vrednotnih vprašanjih. Vodstvo ustanovljenih vrednotnih fondov je bilo poverjeno centralnim bankam, in ta ureditev zahteva medsebojnih stikov.

Dosega in vzdržanje urejenih razmer v javnih finan-
cah ter na denarnih in glavničnih trgih je še zmeraj temeljnega pomena, in nobene tehnične odredbe ne morejo imeti uspeha, dokler manjka ravnovesje, na katerem mora biti vse zgrajeno. Nič ne more biti bolj nevarno kot da prezremo glavne pogoje za izboljšanje, misleč, da se more samo s tehničnimi sredstvi izenačiti neizenačeni položaj.«

V končnih besedah priporoča dr. Trip tole: »Namesto da se znašamo na zasilne pomočke, ki nam prinašajo le majhno korist ali pa prav nobene in ki morejo motiti normalni gospodarski razvoj, moramo poskusiti, da prodremo do korenine vzrokov, ki so odgovorni za sedanje težkoče. Javno svetovno mnenje pričinja zahtevati, da se napravi resen poskus za rešitev velikih tekočih vprašanj; in te naloge se moramo lotiti z razumevanjem, s pogumnim in z dobro voljo, ki nam edini jamčijo zadovoljive zaključke.«

*

Ko govori banka o novih razvrednotenjih v deželah zlatega bloka, more ugotoviti, da ta razvrednotenja niso imela nobenega vpliva na razvoj svetovnih cen, ker so cene tedaj že naraščale, v nasprotju z onim

časom, ki so Angleži svojo valuto razvrednotili oziroma podvrednotili. Danes ne more nobena dežela spremeniti zunanje vrednosti svoje vrednote, ne da bi vplivala na medsebojni vpliv drugih vrednot; tečajno kolebanje kakšne važne vrednote je zadeva vseh narodov. Splošna želja je, da se zgradi vrednotna podlaga, ki naj zagotovi najbolj možno ravnovesje v mednarodni izmenjavi in naj olajša razvoj svetovne trgovine. V tem pogledu vidi banka važen problem v razvoju produkcije in gibanja zlata v zadnjih letih. Zlasti produkcija zlata dela glede njegovega vplivanja na cene in na vrednote velike težave. Po ugotovitvah Banke za mednarodna plačila se je produkcija zlata v zadnjih letih takole razvijala (v 1000 unčah à 31'1 g):

Dežela	1915	1929	1934	1935	1936
Južna Afrika	9.096	10.412	10.480	10.774	11.339
Rusija	1.546	1.085	4.236	5.831	7.350
U. S. A.	4.888	2.208	2.915	3.619	4.295
Kanada	918	1.928	2.972	3.283	3.721
Druge dežele	6.146	4.040	7.027	7.484	8.549
Skupaj	22.594	19.673	27.630	30.991	35.254
Vrednost v milijonih švic. zlatih frankov	2.420	2.108	2.960	3.320	3.777

Razen v letu 1929., vidimo v vseh navedenih letih trajen in velik prirastek zlata, od leta 1935. do 1936. na primer skoraj za 14 odstotkov. Od produktijskih dežel nas najbolj zanimata Južna Afrika in Rusija. Prva je dala leta 1915. še dobrih 40 odstotkov svetovne produkcije, leta 1929. celó skoraj 57 odstotkov, a nato je začela relativno pojemati in je znašal njen delež lani le še dobrih 32 odstotkov svetovne produkcije; Rusija leta 1915. ni zmogla niti 7 odstotkov, lani pa že skoraj 21 odstotkov, pri čemer je imela zaposlenih okoli 750.000 delavcev. Da dobro razumemo vprašanje zlata, moramo pridejati k novi produkciji azijskih zakladov v znesku 437 milij. frankov ter dajatve zlata lanskega leta — 3777 milij. švic. zlatih frankov — še dotok iz raznih centralnih bank v znesku 1000 milijonov frankov. Skupaj je moralo torej vrednotno polje prebaviti čez 5 milijard zlatih frankov. Okolj 3.300 milijonov so prevzele ostale centralne banke, katerih vidne zlate zaloge so narasle od 69 na 723 milijarde, ostanek je pa šel v nevidne izenačevalne fondе. Glede »sterilizacije dotokajočega zlata«, ki je bila poskušena predvsem v U. S. A., pravi banka, da bi ta politika spravila zadevne prevzemajoče dežele v vedno večje izdatke, ker se ne more doseči omejitev produkcije in bi tudi izdaja zlatih novcev namesto bankovcev ne mogla problema rešiti. Ne da se oporekati, da bo rastoča produkcija zlata pomnožila povpraševanje po blagu in s tem dvignila cene; nastane torej vprašanje znižanja cene zlata. S tem bi prišli do nadvrednotenja vrednot, kar bi pa povzročilo težkoče v ocenjevanju obstoječih zlatih zalog in nevarnost pred novim nezaupanjem v vrednote. Iz vseh teh vzrokov, ležečih na širokem polju vrednot »zlata«, mednarodnega zadolženja in zunanje trgovine, zavzemi prej omenjena zahteva po resnem poskusu za rešitev velikih tekočih vprašanj.

Omenili smo oboroževanje. V nekaterih državah se je vsled tega skokoma razvila iz krize visoka konjunktura. Na mesto ponudbe je stopilo povpraševanje. Kakšne so vsote oboroževanja? Nemški ekonom Sennewald, ki kljub modernemu nemškemu pokretu hoče biti objektivni, je priobčil o tem zanimiv članek. Anglija bo za bodočih pet let izdala zneske od 10 do 15 milijard mark — po nakupni moči celó dvojno izmero —, Francija je vstavila za bodoča štiri leta dodatni znesek à 2.500 milijonov mark, Japonska ima za leto 1937/38 vstavljen znesek 1000 milijonov mark, velike so vsote Nizozemske, Poljske, Češkoslovaške, Belgije, Švice, Turčije itd. Da se je Italija zelo oborožila, itak vemo; isto vemo o Nemčiji. In o obeh skupaj vemo, da so vojne fanfare spriči angleškega oboroževanja sedaj nekoliko utihnile. Najmanj so nam znane vsote o oboroževanju Rusije; so seveda ogromne. National City Bank v New Yorku je izračunila, da so že samo od leta 1914. do 1936. narasle oboroževalne vsote v 60 državah od 5 milijard dolarjev na 107 milijard. Zadnji znesek bo seveda letos izdatno prekoračen. Omenjena banka ceni izdatke evropskih dežel za oboroževalne namene na okoli 20 odstotkov njih narodnih dohodkov ali na 50% vseh davčnih dohodkov. Pozabiti ne smemo, da se oborožitveni program sedanjih dni ne tiče samo orožja, temveč tudi gradbe tovarn itd., da smo v slučaju vojne neodvisni.

Mednarodna špekulacija je novi val dobro izrabila in je žela bajne dobičke ter jih še žanje. Nastopilo je takšno pomanjkanje zadevnega blaga, da bi mogli skoraj govoriti o uvoznih premijah, dočim so nam bile znane doslej le izvozne premije. Mednarodna težka industrija ne more vseh naročil pravočasno izvesti; da jih izvede, mora svoje naprave razširiti, in za ta namen mora zopet uporabiti material, po katerem je povpraševanje. V Angliji n. pr. so vstavili v delo plavž, ki je že 170 let star. Človek ne ve, kam bo to prišlo; vse je noro. Materializem in kapitalizem obhajata izredne orgije.

*

Harold Butler, direktor Mednarodnega delovnega urada, je dostavil vsem državam-članicam poročilo, v katerem pravi, da je gospodarsko poživljenje postalo danes resnica. V mnogih deželah je produkcija že prekoračila stanje iz leta 1929, v drugih je nastopilo znatno izboljšanje. V nekaterih državah je bilo na koncu preteklega leta število zaposlenih delavcev večje kot v predkriznem letu 1929. Industrijski procvit in socialna varnost zavisita bolj od vrednostne politike kot od katerihkoli drugih činiteljev. Na senčni strani razvoja stoji kot najbolj resna postavka oboroževanje in njegov gospodarski značaj. Mnogo predsodkov je kriza odstranila; tako na primer se je izkazala misel, da je znižanje med najboljše sredstvo v boju proti gospodarski depresiji, kot absurda. Glede problema sirovin pravi poročilo da je bil činitelj »kolonije« pretiran; ni bilo zadosti spoznano, da zavisí rešitev problema glede preskrbe s sirovinami v prvi vrsti od oblikovanja svetovnega gospodarstva.

Številke zunanje trgovine v številnih evropskih državah kažejo dobro sliko. Promet je skoraj vseskozi narasel, pri čemer se pač deloma ni dalo preprečiti naraščanje pasivitete. — Preko tega poročila tu omenimo, da je bila zlata vrednost svetovne trgovine v prvem letošnjem četrtletju za 18% večja kot v isti lanskí dobi in za 22,5% večja kot v istih predlanskih mesecih.

*

V Frankfurtu se je vršilo v pričetku maja zborovanje nemške »Weltwirtschaftliche Gesellschaft«. Fr. Reinhart je govoril o gibanju svetovnotržnega prometa in je povedal, da je leta 1929. izkazalo svetovno gospodarstvo najvišji promet v višini 284 milijard mark, leta 1934. pa samo še 96 milijard mark. Predpogoj za vpostavo mednarodnega blagovnega prometa je ureditev vprašanja mednarodnih dolgov. — Na istem zborovanju je govoril tudi generalni ravnatelj Detoeuf iz Pariza in je rekel: »V zadnjih letih se je splošna kriza v večini dežel omilila. Od 1932 do 1936 je svetovna industrijska produkcija narasla za 47%; v Nemčiji je narasla za 97%, v Kanadi za 50, v U. S. A. za 61, v Angliji za 36, v Japonski za 50% itd. Blagovni promet Nemčije je narasel v istih letih od 51 na 61 milijard kg, v Kanadi od 37 na 41, v U. S. A. od 375 na 521 itd. Mednarodni indeks brezposelnosti je padel od 291 v letu 1932. na 152 v letu 1936. Vedeti moramo, da je prebivalstvo sveta naraslo v letih 1927—1937. za 8 do 9% in bi se morala tudi svetovna produkcija v isti izmeri povišati, kar se pa še ni zgodilo; iz tega se razlaga del še obstoječe brezposelnosti.

Primerjali so industrijsko produkcijo preteklega leta s produkcijo leta 1935 in so videli, da je bila razen par izjem lani povsod večja kot pred dvema letoma, zlasti v Rusiji in Japonski. Življenski stroški se v številnih državah dvigajo; tako so v preteklem letu narasli v Rumuniji in Palestini za 15,5%, v Franciji za 13 itd. V Turčiji in pri nas v Jugoslaviji so lani padli (za okoli 3 in 4%), letos se pa spet dvigajo.

*

Ameriški vrednotni strokovnjak prof. Sprague je imel na letnem banketu ameriške trgovske zbrnice v Berlinu velik govor o mednarodnih gospodarskih problemih. Nato so ga spraševali časniki o tem in onem.

Vprašanje: Kakšni so po vašem mnenju predpogoji za vpostavo gospodarskega ravnovesja?

Odgovor: Na to vprašanje je težko odgovoriti. Samoobsebi je umevno, da morajo države-dolžnice poskušati, da dosežejo kolikor mogoče velik izvozni previšek. Kar se tiče U. S. A., kojih ravnovesje je vsled močnega zlatega dotoka danes napram ostalemu svetu moteno, moram reči, da je vzrok ta, ker hoče svet nalagati glavnico pač v Ameriki. Svetovnogospodarsko zelo važno dejstvo za preceno današnjega položaja je upniško stanje U. S. A.

Vprašanje: Kakšne se vam zdijo možnosti za rešitev mednarodnega problema dolgov?

Odgovor: Ta problem se je danes v toliko približal rešitvi, ker se je spričo splošnega poživljenja svetovnega gospodarstva po vsem svetu dvignila tudi plačilna možnost dolžnikov. Plačila dolžnikov so pa odvisna od dosege razmernih izvoznih previškov.

Vprašanje: Ameriški zakladni urad prevzema danes vso novo zlato produkcijo sveta. Rekli ste v govoru, da U. S. A. trajno ne bodo hotele prevzemati vsega zlata. Kako morejo torej U. S. A. preprečiti zlati dotok, če se ne odločijo za znižanje nabavne cene zlatá?

Odgovor: U. S. A. bi mogle zavreti dotok zlata z uvedbo prepovedi uvoza ali pa s pobiranjem posebnega davka na zlato uvoz. Seveda bi pa taka uredba prav tako kakor znižanje nabavne cene zlata praktično povzročila nadvrednotenje dolarja. Tega bi pa danes ne zagovarjal, ker bi se vrednotni trgi na novo vznemirili.

Vprašanje: Kako presojate izgled nove svetovnegospodarske konference?

Odgovor: Take konference so v časih depresije obsojene vselej na neuspeh, ker dela v takšnih časih vsakdo le po načelu: Reši se, kdor se more! Izgleda ima svetovna gospodarska konferenca le tedaj, če se je gospodarstvo že nekoliko pozdravilo. Jaz za svojo osebo mislim, da bo svet v približno dvanajstih mesecih zrel za mednarodno gospodarsko konferenco; in takrat se bodo mogle prisojati tej konferenci tudi možnosti uspeha.

Žir.

BOGATI IN REVNI V BOJU ZA SUROVINE

Prehod iz srednjega v novi vek moramo označiti kot boj evropskih držav za zlato in dragocenosti. S tega vidika gledano se je kasnejši boj za kolonije med evropskimi državami razvil v boj za surovine, kar se je posebno očitno pokazalo v 19. stoletju, ko je imperijalistična politika v tej borbi posegla po vseh modernih bojnih sredstvih v dosego svojih ciljev. Ta boj je značilen pojav kapitalizma v dobi imperijalizma, katerega tudi Lenin sam imenuje — najnovejša etapa kapitalizma. Je pa ta boj podan po gospodarski in socialni strukturi velikih držav, ki gredo vanj bolj po notranjih zakonih svojega razvoja kot pa drugih vidikih, saj vidimo, kako postavljajo druge pretveze, ko pa v resnici gre le za surovine. Tudi s tega vidika moramo gledati danes na nemško zahtevo po kolonijah. To je za Nemčijo samo etapa v stremljenjih za izboljšanje svoje preskrbe s surovinami. Na drugi strani pa se bogatini, da tako imenujemo druge države, ki imajo dovolj surovin za svojo industrijo, krčevito branijo odstopiti tudi samo drobec svojih zalog surovin, oziroma ozemelj, na katerih se nahajajo.

Tako se vedno bolj zaostruje položaj in reveži prihajajo vedno bolj drzno na dan s svojimi zahtevami in če ne gre drugače — si poiščejo take izvore surovin sami, kakor smo videli pri Italiji leta 1935. z abesinsko vojno.

Danes je problem surovin postal eno najvažnejših vprašanj svetovne politike. Gre za petrolej, gre za rude, gre za vse drugo, kar potrebuje moderna država i za prehrano svojega gostega prebivalstva i za potrebe svoje industrije, ki dela v veliki meri za svetovni trg. Zato tudi najvišja mednarodna organizacija Zveza narodov ni mogla iti preko tega, saj vidimo, da so nekatere države že v njenem okvirju skušale doseči več razumevanja za svoje zahteve po surovinski bazi. Ni čudno, če je že v prvih letih po vojni Italija prva nastopila za to, da bi se ta problem rešil v mednarodnem okvirju. Tako je prišlo leta 1920. do prve ankete glede tega vprašanja in je izdelal tozadevne predloge italijanski profesor Gini. Seveda je tudi ta predlog, kot marsikaj pri Zvezi narodov, ostal le na

papirju. Zaradi tega je Italija s še večjim poudarkom leta 1929. nastopila za mednarodno rešitev tega problema in je italijnski delegat Scialoia zahteval, da se naj izločijo globlji vzroki mednarodnih konfliktov, kar naj bi storila nova razdelitev surovin med važne svetovne industrijske države. Toda tudi to je ostalo samo na papirju.

Tako je prišlo do leta 1935., ki pomeni preokret na tem polju. Jeseni leta 1935., ko se je govorilo o konfliktu med Italijo in Abesinijo in ukrepih Zveze narodov glede tega, je angleški delegat Samuel Hoare podčrtal važnost tega vprašanja za svetovno politiko in priznal, da mnogo držav danes razpolaga s premajhnimi surovinskimi bazami pri svojem hitrem industrijskem razvoju, ter predlagal anketo, kakšen je položaj v tem oziru in katera so sredstva, ki bi naj temu odpomogla. Še bolj konkretno pa se je zavzel za stvar angleški zunanji minister Eden jeseni leta 1936. Sklenjeno je bilo, da poseben odbor strokovnjakov izdela poročilo o današnji razdelitvi surovin in kako bi bilo te surovine pravičnejše razdeliti med velike sile. V začetku marca je bilo poročilo strokovnjakov gotovo in v okvirju Zveze narodov se je o tem začela razprava. Poročilo je kaj zanimivo in vsebuje izredno mnogo gradiva, ki je zbrano čisto znanstveno. Iz tega poročila posnemamo nekatere važne ugotovitve, ki imajo pomen tudi za širšo javnost, posebno radi tega, ker bo problem surovin še večkrat na dnevnem redu i v mednarodni politiki i v gospodarstvu.

Najprvo podaja poročilo ekspertov pregled, kaj se je doslej na tem polju delalo v okvirju Zveze narodov. Nato pa preide k definiciji problema.

Surovine so po poročilu odbora oni proizvodi, ki služijo v industrijskem procesu za predelavo. Seveda so lahko to tudi v širšem smislu (na primer bombažno predivo za tkalnice), toda v ožjem smislu so to proizvodi, ki služijo za predelavo samo v prvotnem stanju, ne pa kot polizdelki. Tako predivo kot tkanine sta pa že finalna izdelka. Študija nadalje ne obsega tudi hranil, ker se omejuje predvsem na industrijske surovine. Je pa tudi to važen del vprašanja, ki povzroča tudi nebroj konfliktov, oziroma jih bo še v bodoče.

Nadalje loči poročilo vse surovine v dve vrsti. V prvo vrsto postavlja surovine življenjskega pomena, v drugo pa surovine relativno drugovrstnega pomena. Prva skupina surovin — življenjskega pomena — je naslednja:

- a) premog in petrolej;
- b) železo, baker, svinec, cink, cin, aluminij, nikelj in žveplo;
- c) kavčuk, bombaž, volna, svila, oljnati plodovi in rastlinska olja, les in celuloza.

Druga skupina pa obsega tele predmete:

- a) mangan, krom, tungsten, molibden, antimon in živo srebro;
- b) juta, konoplja in lan;
- c) nitari, fosfati in kalijeve soli;
- d) grafit in amijant.

Nato je izdelana na podlagi produkcijskih statistik prva tabela, ki kaže delež posameznih držav, oziroma imperijev na svetovni produkciji. Prva tabela obsega: angleški imperij, Francijo in kolonije, Holandijo in kolonije, Zedinjene države ter Rusijo. To so največji producenti. Ti obsegajo 50—100 % svetovne produkcije v naslednjih predmetih: premog, petrolej, železo, svinec, cink, cin, bauxit, nikelj, žveplo, kavčuk, bombaž,

volna, bombažna zrna, sezam, kopra, arahidi, palmovo olje, mangan, krom, juta, lan, fosfati in amijant. Nadalje producirajo v znatnih količinah (od 25—50 % svetovne produkcije) baker, laneno zrnje, celulozo, tungsten, konopljo, gnojilne soli in grafit. Le v treh predmetih obsegajo premajhen del svetovne produkcije: svila, sojafizol in antimon.

Največ ima surovin angleško cesarstvo: 32 od 37. Angleški imperij ima monopol jute, niklja, prav znaten delež pri produkciji svinca, cina, kavčuka, volne, sezama, arahidov, palmovega olja in amijanta. Pač pa mu popolnoma manjkajo: žveplo, soja-fizol, olivno olje, molibden in konoplja. Druga bogata država so severnoameriške Zedinjene države, ki imajo na svojem ozemlju dovolj surovin: od 37 kar 28. Manjkajo jim pa le še cin, kavčuk, svila, sezam, palmovo olje, olivno olje, juta, konoplja in lan. Seveda imata pa i Anglija i Amerika velike finančne interese v raznih drugih državah, kjer so te surovine v večji meri na razpolago. Tako n. pr. eksploatirajo angleške in ameriške družbe petrolej v Romuniji, kavčukove plantaže v holandski Indiji itd.

Drugo skupino držav pa tvorijo Nemčija, Italija, Japonska in Poljska. K tem je treba prišteti tudi manjše industrijske države kot so Belgija, Češkoslovaška in Švica. Od teh n. pr. nima Švica doma sploh nobenih surovin, Češkoslovaška ima malenkostne zaloge, nekaj več ima premoga, manganove rude, antimona in grafita. Belgija ima na razpolago obenem s Kongom nekaj več premoga, bakra, cina in rastlinskih olj.

Nemčija, Italija in Poljska imajo premalo petroleja, cina, niklja, bakra, kavčuka, bombaža, volne, raznih rud, antimona, jute, fosfatov in amijanta. Nadalje še posebej manjka Nemčiji bavksita, svile, oljnatih rastlin, živega srebra, žvepla in konoplje. Ima pa Nemčija več premoga, železa, kalijeve soli, grafita, svinca in cinka. Italiji manjkajo premog, železo, kalijeve soli, ima pa živo srebro, žveplo, bavksit in konopljo. Poljski manjkajo: bavksit, žveplo, oljnatih rastline in rastlinska olja, ima pa dovolj premoga, konoplje, lanu, grafita in kalijeve soli. Japonska ima od važnejših surovin svilo, konopljo, oljnatih rastline, grafit in kalijeve soli, premog in baker, dočim drugih surovin skoraj nima.

Seveda je treba vprašanje osvetliti še z drugih vidikov in zato prehaja poročilo na nadaljnja izvajanja in pravi, da so resnični kolonialni proizvodi samo trije: palmovo olje, kavčuk in kopra (kokos). Toda te predmete lahko tudi že izdeluje vsaka metropola z razvito kemično industrijo. Nadalje je treba vpoštevati, da so v nekaterih državah produkcijske možnosti v primeri s kapaciteto še vedno majhne in da se da produkcija v primeru potrebe brez velikih stroškov še povečati, razen kjer bi bilo v ta namen potrebno investirati večje vsote in bi to investiranje trajalo dalj časa, predno bi prišli do produkcije.

Tudi na vprašanje, zakaj je naravnost važno za nekatere države surovinsko vprašanje, odgovarja poročilo strokovnjakov v splošnih potezah:

1. Bojijo se vojne ali blokade, kar bi jim onemogočilo dovoz od zunaj.
2. Nevarne so tudi gospodarske sankcije, če jih izvajajo države z važnimi surovinami. To se je videlo ob sedanjih sankcijah.

3. Nevtralitetna politika severnoameriških Zedinjenih držav igra pri teh razmišljanjih važno vlogo. Te lahko zapro izvoz v kakšno državo in danes imajo Zedinjene države tako važen položaj, da se vsak boji tega. Zato tudi Anglija tako ljubosumno čuva svobodo morja, da bo imela prost dovoz od zapada.

4. Devizni razlogi so napotili marsikatero državo, da iščejo surovine proti kompenzacijam, še rajši bi imele same ali v svojih kolonijah dovolj surovin, da bi jih ne bilo potrebno kupovati drugod.

5. Kolonije izboljšujejo plačilno bilanco, kar vedo vse velike kolonialne sile.

6. Kolonije so važne za investicijo kapitala, pa tudi za zaposlitev določenih ljudskih slojev.

Zaradi tega se države, ki so revne na surovinah, vedno bolj usmerjajo k avtarkiji in v tem smislu dirigirajo svojo trgovinsko politiko. Na drugi strani pa države z znatnimi zalogami surovin ta svoj položaj izkoriščajo v trgovinski politiki.

Za odpravo tega stanja, ki povzroča toliko konfliktov in nevšečnosti v gospodarskem življenju, navaja odbor strokovnjakov nebroj predlogov, katere povzema takole v skupine:

1. Odprava vseh ovir v mednarodnem prometu s surovinami.
2. Odprta vrata v kolonijah.
3. Izpremema kolonij v ozemlja pod mandatom z mednarodno upravo.
4. Organizacija razdelitve surovin.
5. Mednarodni dogovori.
6. Mednarodni karteli.
7. Koncesijski režim za prizadete države v kolonialnih deželah.

Debata v komisiji za proučevanje vprašanja surovin je pokazala kaj različna stališča nekaterih strokovnjakov oz. zastopnikov svojih držav. Zanimiva so bila n. pr. izvajanja poljskega delegata g. Rose. Ta je zlasti opozarjal na to, da se poljsko prebivalstvo vsako leto pomnoži za 450.000 duš in da se zato Poljska mora industrializirati. Ta industrializacija pa ni mogoča, če ne dobi Poljska dovolj surovin, odnosno ozemelj v eksploatacijo. Opozarjal je tudi na finančno plat tega vprašanja. Na podlagi debate sta bili sestavljeni dve podkomisiji, ki imata izdelati tozadevne predloge in prihodnje zasedanje bo v drugi polovici junija.

Vprašanje je res potrebno rešitve in prav je, če strokovnjaki izdelajo svoje predloge, vendar ti predlogi ne bodo šli tako daleč, da bi zadovoljili one države, ki imajo že izdelane načrte glede lastne preskrbe s surovinami, pa tudi glede sredstev, kako priti do tega ...

Oec.

JOHN DAVIDSON ROCKEFELLER

Ob štirih zjutraj 23. maja je umrl Rockefeller starejši, star skoraj 98 let; rojen je bil 8. julija 1839. V Ameriki so ga imenovali na kratko »John D.« Bil je med najbogatejšimi tega sveta, če ne morda najbogatejši. Na višku svojih finančnopolitičnih uspehov je imel premoženje, ki so ga cenili na 40 do 65 milijard dinarjev! V oporoki je zapustil 25 milijonov dolarjev svojim sorodnikom, 530 milijonov dol. pa za obče vzgojne, cerkvene in znanstvene namene. Sto let bi bil rad postal star in je bil nazadnje še prav dobre volje. Ponoči od sobote na nedeljo pa je zašepetal svojem osebному zdravniku: »Umrem, a smrt prihaja čisto tiho — — —.« In je prišla, in je umrl tudi on.

Uspehi in bogastvo njegovo so bili tudi po ameriških pojmih bajni. Vsak otrok v Ameriki pozna njegovo trdovratnost, vztrajnost in žilavost,

ki ga je dvignila tako visoko. On je najuspešnejši »selfmademan«, kar jih je svet kdaj videl; selfmademan je človek, ki je sam od sebe kvišku prišel. S 16 leti je bil pomožni knjigovodja v špedicijskem podjetju Hewitt in Tuttle v Clevelandu. Zaslužil je pol dolarja na dan. Že dve leti nato se pojavi posebni njegov talent: z drzno in nenavadno finančno operacijo je rešil občino baptistov pred polomom. Za zahvalo so ga izvolili za cerkvenega predstojnika te sekte, njega, ki je bil komaj 18 let star! In sedaj se je začela njegova neverjetno strma navzgora pot. Leta 1859. je ustanovil z Angležem Clarkom špedicijsko in komisijsko podjetje; njegovo premoženje je znašalo tedaj 800 dolarjev. A podjetje je uspevalo in je izkazalo že čez par let 35.000 dolarjev. V secesijski vojni (1861—1865) je podpisal posebno posojilo 17.000 dolarjev in si je s tem pridobil važnih prijateljev.

Denar hoče biti z dobičkom naložen. Pri iskanju za tako naložbo je prišel Rockefeller leta 1862 čisto po naključju v stik s petrolejem, ki je bil deset let prej znan komaj po imenu in ki so ga po večini uporabljali kot zdravilno sredstvo. Petrolejska mrzlica je šla tedaj preko gozdov in prerij, pustolovci in drugi so iskali dragoceno snov vsepovsod. Njim je sledila finančna špekulacija; samo v Filadelfiji je nastalo v letih 1864 in 1865 nad 1000 petrolejskih družb! Nekatere niso uspele, a pri večini so šli tečaji gor na praviščne višine ter so čez noč ustvarile ali uničile nebrojne eksistence. In mesta so nastajala kot gobe po dežju.

V tej mrzličnosti je nastopil Rockefeller. Najprvo je imel samo petrolejsko čistilnico. Leta 1865. je prodal svoj špedicijski delež in je živel od tedaj naprej le petrolejski trgovini, ki jo je pritegnil vedno bolj nase, v prvi vrsti z izrabljanjem vozninskih olajšav ter z mnogimi lastnimi podjetji. Leta 1870. je ustanovil v Clevelandu družbo »Standard Oil of Ohio«, osnovno družbo poznejšega istoimenskega svetovnega trusta. Po desetletnem obstoju je plačala že 100 odstotno dividendo in Rockefeller je imel v rokah 95 % vseh ameriških petrolejskih rafinerij. Lastna cevna napeljava je že tedaj spajala New York z vrtnimi središči v Pensilvaniji. In šlo je naprej. Leta 1895. je poveril vodstvo podjetja svojemu sinu Johnu D. mlajšemu in leta 1921. tudi predsedstvo trusta. Ta trust kontrolira danes 84 % vseh petrolejskih rafinerij v U. S. A., 90 % trgovine z industrijskim petrolejem, 80 % petrolejskega izvoza ter nadrobno prodajo v 80 % vseh ameriških mest; razpolaga s cevnimi napeljavami v dolžini 150.000 km!

»Dolžnost vsakega od nas je, da kolikor mogoče zasluži in da tudi kolikor mogoče daruje.« Teh njegovih besed se je Rockefeller vedno držal. Svetovni rekordèr bogastva in brezobzirne kapitalistične premoči je bil tudi svetovni rekordèr dobrodelnosti. Dvanajst milijard dinarjev je dal kot oseba za dobrodelne namene! Omenimo leta 1901. ustanovljeni »Rockefellerjev zavod« za medicinska raziskavanja, leta 1903. ustanovljeni »General Education Board« za materialno podporo vsehvrstnih šol in v prvi vrsti veliko »Rockefellerjevo ustanovo« iz leta 1913., koje namen je, da dvigne blagostanje človeštva po vsem svetu; ona podpira žrtve poplav in potresov, žrtve vojn in bolezni itd. Sredi v New Yorku stoji pet nebotičnikov, Rockefeller Center, kjer je sedež te ustanove; samo nakup stavbnih prostorov tam je stal par milijard dinarjev.

Vemo tudi, da je bil Rockefeller veren človek, ki je n. pr. v baptistični nedeljski šoli pridigal in ki je za cerkev sploh mnogo dal. Njegovo veselje

do življenja, njegova energija in slednjič tudi njegova varčnost je zašlo celó v ameriške šolske knjige in so ga stavili tam mladini za zgled. Nikdar ni izdal niti centa brez potrebe in njegova varčnost je bila slednjič že kar pretirana. Vsakemu otroku, ki ga je srečal, je dal v začetku 25 centov — $\frac{1}{4}$ dol. —; ko je zgubil pri nekem bančnem polomu par milijonov, zanj seveda bagatela, je dajal le še po 10 centov in nazadnje nič več. Amerikanci mu tega niso zamerili, saj je drugod toliko dal. In pustili so ga v njegovi samoti nemotenega. Življenje zadnjih desetletij je šlo po natančno določenem načrtu. Ob 9. uri zjutraj vstanemo, ob 10. uri zvečer gremo spat. Trikrat na dan jemo, zjutraj igramo golf, opoldne se peljemo z avtomobilom, zvečer igramo s prijatelji ameriški loto. Igralnih kart se Rockefeller ni dotaknil, pa tudi knjig ne, razen svetega pisma, razlage sv. pisma in pridig Rev. Jowetta, koje tri knjige je imel vedno s seboj. Dnevno so mu morali brati iz njih.

Rad je imel izbrano obleko in posebno ovratnice, izredno rad je gojil drevje in se je bavil z vrtnarstvom. »Vsa velika stara drevesa sem imel za osebne prijatelje.«

Na svoj stoti rojstni dan je hotel Rockefeller dirigirati orkester, ki bi igral stare pesmi njegove mladosti, in je hotel igrati partijo golfa s svojim najboljšim prijateljem. Ni bilo nič; prijatelj je že prej umrl in sedaj mu je sledil tudi on. In njemu samemu sledi orkester dobrodelnih ustanov, ki so ostale tu pri nas.

Dr. V. Šarabon

NEKAJ O PRODAJANJU

Vsak trgovec želi kolikor mogoče veliko prodati, ali to je mogoče le, če je prodaja dobro urejena. Da doseže trgovec velik, dobičkanosen promet, mora imeti dobre prodajalce. Dobre prodajalce pa si vzgoji le dotični, kateri dobro ravna s svojim osebjem in zanj tudi skrbi. Za dobrega gospodarja vsak rad dela in osebju je napredek trgovine toliko bolj pri sreči, kolikor večje ugodnosti uživa od uspeha.

Prodajalec pa se mora truditi, da se izobrazí. Obiskovanje predavanj in učnih tečajev, ogledovanje razstav, čitanje strokovnih knjig in časopisja, so pripomočki za boljšo službo in za lepšo bodočnost.

Mlajši prodajalec večkrat težko dobi službo, ker slabo piše in ne zna dobro jezika. Grdo pisana ponudba s slovničnimi in jezikovnimi napakami gotovo ne priporoča prosilca. Na podlagi take ponudbe delodajalec ne sklepa na izvežbanost in izobrazbo. Pravijo, da je pismo slika človeka.

Prodajalec je zastopnik trgovine napram odjemalcu, zato je služba prodajalca ne le težavna, temveč tudi odgovorna. Dober prodajalec zida, slab podira.

Znani so slučají, da je nezadovoljna kupovalka odvrčala druge od trgovine, s katero ona zaradi slabe postrežbe ni bila zadovoljna.

Prodajalec mora biti vljuden. Nastopati mora kot človek boljše vrste. Obleka temne barve mora biti snažna, perilo čisto, kravata čedna, obraz vedno obrit, kakor pri Angležih, roke čiste. Zunanost prodajalca mora biti prikupna. Prijazen in čeden prodajalec ima tudi prijazne odjemalce. Vljudnost pa ne sme postati nikoli vsiljiva, paziti se mora na vsako besedo, posebno pri mladih odjemalkah.

Prodajalec se nahaja v enakem položaju z govornikom: Uspeh je odvisen od začetka in konca. Najprej si mora prodajalec pridobiti naklonjenost odjemalca. Odjemalca se ne sme vpraševati po njegovih željah kot vprašuje kak star profesor ubogega dijaka, ampak se mu pokaže, kar se zdi za odjemalca najbolj primerno (in kar bi ti najrajši prodal). Blago hvali, toda drži se resnice. Razložiti je dobrote in slabosti blaga, pa bo odjemalec gotovo zaupal. Ne smatraj svojega blaga za vse lepote in vrline vsebujoč predmet.

Stranke je streči mirno in trezno, pa ne zaspano. Zanimati se je za želje odjemalca, saj se je najbrž pripravljaj za nakup dalj časa. Kupovalci iz vrst nekaterih stanov so navadno hudo nerodni. Če tak vidi, da se ne zanimamo za njegove želje, je užaljen in večkrat uide.

Blago mora biti čisto in v dobrem stanju. V redu morajo biti prav posebno ovitki. Umazano ali zaprašeno blago ali umazani in strgani ovitki ne vlečejo, pač pa bo kupec ali kupovalka mislila, da se ji hoče obesiti staro in preležano blago.

Kupovalcu se ne sme ugovarjati, sicer se sklenitev kupčije jako otežkoči. Če kupovalka nekaj trdi, kar ni res, je večkrat umestno, da je prodajalec gluha. Pogovor pri prodaji ni parlamentarna debata in vljudnost nese več kot stane.

Glavni pogoj uspeha tiči v tem, da prodajalec točno ve, kaj je v zalogi, in da blago dobro pozna. Vedeti tudi mora dobro, kje je kakšno blago. Dolgo iskati se pravi dokazovati nered ali neizvestnost.

Kupovalki se ne sme pokazati preveč, ker potem nazadnje ne ve, kaj bi vzela in večkrat ne vzame ničesar. Tedaj ne nagrmditi pred nosom odjemalke celega hriba.

Odjemalca se ne sme soditi po zunanosti, sicer se lahko pripeti tako, kakor onemu semeniščniku na Gorenjskem, ki je nahrulil kmeta z nevednežem. Toda v kmečki obleki je tičal univerzitetni profesor. Zato bodi z vsakim odjemalcem vljuden.

Ako kupec ne najde nič primerne, ga ne odpravljaj z opazkami: »kaj boljšega tudi drugje ne dobite« ali: »mi imamo največjo zalogo in izbiro« itd. Tako odpravljen kupec bo težko zopet odprl od zunaj vrata tvoje prodajalne. Če pa obžaluješ, da tokrat ne moreš postreči in prosiš za drugikrat, bo gotovo rad prišel še večkrat.

Nikoli ne prodajaj blaga tako, kakor na pošti znamke.

Nikoli ne opravljaj konkurence. Kdor o drugih slabo govori, sam veliko vreden ni.

Ponavljam: prodajalec mora biti izobražen, vljuden, postrežljiv in potrpežljiv. To pa posebno s starejšimi in sitnimi odjemalkami.

Fr. Zelenik

POŠTEV KORESPONDENTOV

Večkrat naletimo v praksi (in tudi marsikatera učna knjiga priporoča), da se vodi za upnike in dolžnike v dnevniku in v glavni knjigi (dvostavnega knjigovodstva) le en poštrev, katerega imenujejo poštrev korespondentov ali »kontokorentnic«. Toda saldakonti (t. j. knjiga tekočih računov ali glavna knjiga v enostavnem knjigovodstvu) pa se vodi za dolžnike posebej in za upnike posebej.

Ta praksa pa nikakor ni pravilna. Predvsem zahteva zakon, da se vodi za dolžnike poseben in za upnike poseben poštrev, saj zakon predpisuje, da se morajo

v inventuri pokazati terjatve in dolgovi, ne pa samo razlika, kakor nekateri delajo. Za inventuro pa se dobijo podatki hitreje in zanesljiveje, če so v dnevniku in v glavni knjigi dva ločena pošteva, eden za dolžnike in eden za upnike. V takem primeru je tudi kontrola večja in lažja. Ako se pa mešajo dolžniki in upniki, se lahko tudi kaj zameša. To lahko trdim iz prakse, ker sem pri revizijah že naletel na nedostatke.

Fr. Zelenik

SVETOVNI SIROVINSKI TRGI

Ob prelomu med marcem in aprilom se je najavljalo na mednarodnih blagovnih trgih padanje cen in so se deloma res izvršile prav znatne korekture v cenah. Na padec cen so pritiskali različni momenti: negotovost glede zlate politike, oprezno ocenjevanje francoskega finančnega položaja, deficit v Ameriki, razpis prvega dela angleškega oborožitenega posojila v znesku 100 milijonov funtov in tudi preobilica špekulativnih kupcij. Prejšnji porast cen je imel za posledico močno pomnoženo produkcijo; poročila o pridelku in vremenu, ki so v zadnjem času ugodnejša, so dala izglede na boljši pridelek zlasti v žitu, bombažu in džuti. Začasna pičlost v ponudbi sirovin se je že sedaj umaknila večjim dobavam; mednarodno predelujoča industrija more svojo potrebo kriti z bistveno ugodnejšimi pogoji kot v marcu ali pa v prvi polovici aprila. Nadaljnji konjunktorni izglede se presojajo vobče ugodno. Zlasti v bivših deželah zlatega bloka se je razmah šele pričel. Preskrba s sirovinami se bo tembolj množila, če bodo producenti v politiki cen zmerni in se bodo ogibali novih špekulativnih pretiravanj.

V zadnjem času je bilo povpraševanje živahnejše zlasti v žitu, krmilih, bombažu, volni, džuti, lanu in svincu. V večini blagovnih vrst se je pojavil padec, ki je bil največji pri cinku z več kot 25%, dočim so svinec, baker, kavčuk in kakao izgubili povprečno 20%. Okoli 10% in več je znašal padec pri pšenici, sirovem sladkorju, kopri, bombažu, sirovi svilni in cinu. Manjši je bil padec pri rži, ovsu, kavi, slanini, sirovem maslu itd. Trdnjše so se držale le nekatere vrste, v katerih je bil konsum večji; tako koruza, volna, džuta, manila-konoplja in nekatere vrste lanu.

Svetovni trg žita je kazal hitro menjajočo se tendenco; boljša tendenca je bila posledica živahnejšega povpraševanja in zdravega statističnega položaja, slabša pa posledica mnogo obetajoče letine v Uniji in Kanadi. — Evropski trg sirovega masla je v znamenju rastoče produkcije; v Angliji povprašujejo zlasti po holandskem maslu.

Na brazilskih trgih kave je bil položaj zelo neenoten. Splošne so bile pritožbe o pičli prodaji. Nadaljuje se forsirano uničevanje kave, s katerim hoče Brazilija vzdržati statistično ravnesje. — Na svetovnem trgu čaja se je vzdržala trdna tendenca. Najvišje cene se sicer niso mogle držati, vendar je pa ostalo vsled višje nakupne moči povpraševanje redno. — Na svetovni sladkorni konferenci so se sicer domenili o izvoznih kontingentih, predvidenih s 3.600.000 tonami, pa je kljub temu cena na koncu aprila precej padla. S toplejšim vremenom se bo tudi poraba sladkorja povečala. — Kakao je dosegel v začetku februarja najvišjo ceno, a je le-ta padla nato za več kot četrtno. Trg kakaa že od nekdaj zelo koleba.

Ze preteklo leto je prineslo s 30,5 milijona balami nov bombažev produkcijski rekord; letos se pa obeta še večja produkcija, ne samo v

Ameriki, temveč tudi drugod. Posledica bo poostritev splošne konkurence. — Prekomorske zaključne avkcije volne so se trdno razvijale, čeprav kvaliteta ponudbe vidno popušča. Sedanje cene volne moremo označiti kot visoke, tako glede na mednarodno nakupno moč kot glede na zelo ugodne izgledne volnene strižbe v letu 1937/38. — Sirova džuta je bila trdna in živahna; v indijskih predilnicah štrajkajo in poraba je dobila vsled prejšnjih nizkih cen močno pobudo.

Kovinski trg je bil pod rastočim pritiskom ponudbe. Vsled rastočih dovozov je cink, kakor smo že omenili, najbolj padel, dočim izkazuje s ca 15% relativno najmanjši padec. Ni dvoma, da bodo producenti bakra zgubljeno kontrolo nad trgom kmalu zopet dobili nazaj. — Produkcija cina raste od meseca do meseca, dočim se nakupi v poletnih mesecih običajno zmanjšajo. — Močno padle cene svinca in cinka so zopet zbudile zanimanje konsumentov. Zlasti velja to za svince, ki ga zahteva industrija kablov in pa konjunktura v stavbni stroki. Cena cinka je padla na novo pod ceno svinca. — Srebro se drži zelo enakomerno.

Špekulacija se je umaknila s kavčukovega trga, deloma z znatnimi izgubami. O pičlosti sirovega blaga ni več govora. Poraba se razvija v večini dežel v navzgorni smeri. V Zedinjenih državah je bil v marcu s 53.000 tonami (lani 42.700) dosežen nov rekord v porabi kavčuka.

V. Š.

JUGOSLOVANSKI OPIJ

Svetovna poraba opija je cenjena danes na letnih 250.000 kg, pri čemer pa poraba Daljnega vzhoda ni vračunjena. Glede na jugoslovanski delež za preskrbo zadevne svetovne industrije in glede na dogovor s Turčijo znaša prodajna možnost za jugoslovanski opij 40.000 do 45.000 kg na leto. Tej izvozni možnosti bi se morala prilagoditi produkcija. A produkcija je sedaj mnogo večja kot bi smela biti in je v zadnjih dveh letih prekoračila 60.000 kg. Nastali so produkcijski previški, ki nas vodijo do vedno večjih prodajnih težkoč in ki naredijo vprašanje prilagoditve produkcije akutno. Stalni odbor za opojila, ki je zboroval pretekli mesec v Beogradu, nasvetuje za rešitev vprašanja dve možnosti: 1. upravno pot, ki določa neposredno ureditev produkcije, a je v zvezi s celo vrsto težav; 2. pot gospodarskega postopanja pri uvajanju novih kultur in pri vodstvu v oblikovanju cen. Odbor priporoča merodajnim činiteljem, naj se odločijo za ta ali ta izhod.

»Temelj jugoslovanske opijeve politike je ženevski dogovor iz l. 1925., ki ga je sprejela Jugoslavija iz ozirov mednarodne solidarnosti. Dogovor s Turčijo o izvozu opija, ki je bil lani obnovljen, varuje naše koristi v onem okviru, ki je vpeljan na podlagi ženevskega dogovora po vsem svetu. Glede na mednarodni dogovor o omejitvi produkcije iz leta 1931. je naše stališče tudi še nadalje odklonilno, ker smo mnenja, da obravnava ta dogovor le del celotnega problema, dočim zahtevajo naše koristi skupno rešitev vsega problema. Zato pozdravljamo pripravljajočo se opijevo konferenco, ki se bo čez dve leti ali tri vršila v Ženevi. Obravnavala bo vsa vprašanja opijeve produkcije in stavimo vanjo po pravici mnogo upanja. Odbor je sklenil, da bo pripravil za to konferenco kolikor mogoče obsežen

dokumentarni material in da bo zagotovil kar najožje sodelovanje med Jugoslavijo in Turčijo.«

Odbor je nato sklenil, da prevzame stare opijeve zaloge in da letos način prevzema v toliko spremeni, da se izvrši prevzem na podlagi analize zadrug, producentov in trgovcev oziroma njih zaupnikov.

GOSPODARSKI DOGOVOR BEOGRAD—RIM

Ureditev trgovskih stikov med Jugoslavijo in Italijo, o kateri se je pred kratkim toliko pisalo, bo v podrobnostih izdelana seveda šele v večmesečnih pogajanjih. Glavne določbe so: zvišanje izvoznih kontingentov, in sicer, kakor pravi uradno poročilo, na podlagi izenačene trgovinske bilance; za Jugoslavijo enakost trgovinskih pogojev, ki so bili dovoljeni doslej le obema partnerjema rimskega pakta, Avstriji in Ogrski; ustanovitev stalnega gospodarskega odbora. V prvi vrsti naj se zacelijo rane sankcijske vojske; ta vojska je Jugoslavijo bolj zadela kot Italijo, proti kateri je bila naperjena, vsaj kar se tiče gospodarskih stikov med tema dvema državama. Še bolj kot za Italijo je bilo v preteklem letu Jadransko morje za Jugoslavijo »grenko morje«.

Nastane vprašanje, kako se bo v bodoče razvijal trgovski promet med obema državama. V zadnjih preteklih letih je bilo takole:

Izvoz Jugoslavije v Italijo

1932:	705 milij. din ali 23 % vsega izvoza
1933:	726 milij. din ali 21 % vsega izvoza
1934:	797 milij. din ali 21 % vsega izvoza
1935:	672 milij. din ali 17 % vsega izvoza
1936:	138 milij. din ali 3 % vsega izvoza

Uvoz Jugoslavije iz Italije

1932:	362 milij. din ali 13 % vsega uvoza
1933:	454 milij. din ali 16 % vsega uvoza
1934:	555 milij. din ali 15 % vsega uvoza
1935:	371 milij. din ali 10 % vsega uvoza
1936:	101 milij. din ali 2 % vsega uvoza

Posledice abesinske ekspedicije so se v trgovini med Italijo in Jugoslavijo javljale že leta 1935., a leto 1936. je bilo naravnost katastrofalno. Če se hoče trgovina sedaj urediti na podlagi izenačenja bilance, je stvar precej težka; izvoz iz Jugoslavije v Italijo bo lahko kmalu na stari višini, obratno pa ne gre tako lahko. Nerodno je tudi to, da manjka obema mejašema Jadranskega morja istovrstno blago, ki bi se lahko zamenjavalo, če bi manjkalo le enemu partnerju; mislimo tu na petrolej in deloma tudi na premog in železo. Zato izmenjava blaga ni tako velika kot bi mogla biti sicer.

O našem izvozu v Italijo se mnogo piše, saj nas to dosti bolj zanima kot uvoz; pomislimo samo na naš lesni izvoz. Vseeno je pa tudi slika uvoza zelo zanimiva, ker nam kaže malovrstnost uvoženega blaga; primerjajmo leti 1934. in 1936.

Izvoz Italije v Jugoslavijo

	1934	1936
Riž in južno sadje	57 milij. din	31 milij. din
Svileno blago	51 milij. din	12 milij. din
Bombaževo blago	312 milij. din	45 milij. din
Drugo	135 milij. din	13 milij. din
Skupaj	555 milij. din	101 milij. din

Izvoz iz Italije v Jugoslavijo obstoji, kot vidimo, v prvi vrsti iz treh, ali, če hočemo še bolj družiti, celó samo iz dveh blagovnih vrst, iz južnega sadja in iz tekstilij. Vse drugo stopi v primeri s tema vrstama v ozadje. Strojev kupi Jugoslavija v Italiji le malo. Uvoz avtomobilov ni dosegel v nobenem od omenjenih dveh let niti 1 milij. din, dočim jih je dobavila n. pr. Nemčija v letu 1936. za 66 milij. din. Tudi je veliko vprašanje, če bo rastoča domača tekstilna produkcija skupaj s preskušeniimi zvezami, ki jih imamo s tekstilnimi dobavitelji drugih držav, dopustila nakup italijanskih tekstilij v starem obsegu. Slišimo, da je Italija interesirana posebno na izvozu nadomestne tvarine fioka ter da je zahtevala znižanje uvozne carine zanjo; doslej se je to blago carinilo kot umetna svila.

Glede bodočih trgovskih stikov med obema jadranskima državama zavisi mnogo seveda tudi od tega, kako se bo oblikoval gospodarski položaj v Jugoslaviji. Ne smemo pozabiti, da je bila zunanja trgovina Jugoslavije prej dosti večja kakor pa na primer v lanskem letu. Če bo sedanja doba gospodarskega razmaha trajala naprej, bo v določenem času mogla zavzeti Italija v naši zunanji trgovini zopet eno prvih mest. Splošno mnenje je, da trgovina med obema državama ne bo skokoma rasla, temveč da se bo polagoma dvigala. Tak razvoj je večkrat še bolj zdrav.

Vobče si naravni pogoji gospodarskega življenja v obeh državah niso nasprotni. Isto morje obliva na dolgo razdaljo obalo obeh držav, obe imata — vsaj ob obali — isto sredozemsko podnebje, obojih prehranitveni prostor je omejen po goratem značaju dežele. Glede površine Jugoslavija ne zaostaja daleč za Italijo, površina obeh dežel je kot 4 (Jugoslavija) proti 5 (Italija). Drugače je pa glede prebivalstva, 15 milijonov proti 42⁵ milij. Površina njiv je v razmerju 3 : 4, a je razvojna možnost pri nas večja kot v Italiji. Še na nekaj moramo pomisliti: zunanja trgovina Italije je šest- do sedemkrat tako velika kot naša, zato pomeni v Italiji 2 % ali 3 % v trgovini toliko ko pri nas 15 do 20 %. To povemo zato, da zmeraj pravilno ocenjujemo, če beremo o odstotkih in ne o absolutnih številkah.

ŠPANIJA

Boji v tej nesrečni deželi kar nočejo prenehati. Kaj je bila Španija nekda in kaj je danes! Tedaj, ko ji je vladal Karel V., je bila najmočnejša dežela sveta. Še danes bi mogla biti med prvimi deželami; saj ima polno bogastva in še polno prostora za mnogo gostejše prebivalstvo. Meri okoli 500.000 km², je torej še enkrat tako velika kot Jugoslavija, pa ima komaj 24 milijonov ljudi ali 48 na 1 km², dočim na primer Nemčija s 470.000 km² površine preživlja 66 milijonov ljudi. So pa velike razlike; v industrijski provinci Barcelona n. pr. živi ca. 230 ljudi na 1 km², dočim jih je v notranjščini včasih samo 20 do 25. Jugoslavija ima 60 ljudi

na 1 km²; v Vojvodini ca. 80, v Sloveniji ca. 70, v zetski banovini ca. 30, drugo je vmes.

Pridobitnega prebivalstva je okoli 8 milijonov; 45 milijona ali 56 % je zaposlenih v poljedelstvu in gozdarstvu ter v ribištvu, 2 milijona v obrti, industriji in rudarstvu, ostali poldrugi milijon se razdeli na trgovino in promet, javno službo, proste poklice, domačo in osebno službo.

Ze iz tega kratkega pregleda vidimo, da je težišče španskega gospodarstva na deželi. Poljedelstvo se pa goji zelo ekstenzivno. Od 38 milij. ha kmetijsko uporabljive zemlje zavzema polje le 157 milij. ha, dočim pride na travnike in pašnike 179 milij. ha. Na severovzhodu in srednjem jugu se pridelujeta v prvi vrsti pšenica in ječmen. Za časa Rimljanov je bila Španija važna žitnica Rimskega cesarstva in še danes je na četrtem mestu med evropskimi deželami, ki pridelujejo pšenico. Na severozahodu pridelujejo koruzo, v rodovitni Andaluziji, Murciji, Valenciji in drugod uspeva južno sadje, zlasti oranže in mandlji, dalje oljka, pri Malagi uspeva sladkorni trst in pri Elche (ch = č) uspeva celó datljeva palma. Tudi kultura sočivja je zelo razširjena. Zelo važno je vinogradništvo, ki je eden najvažnejših dohodninskih virov dežele. Vinogradi pokrivajo 1,400.000 ha in je Španija za Francijo in Italijo prva dežela vina v Evropi s povprečno letno produkcijo 20 milijonov hl — v Franciji 50 do 60, v Italiji 40 do 50, pri nas 3 do 4 milij. hektolitrov.

Zelo malo je pa gozda; niti 10 odstotkov dežele ni pokritih z njim — pri nas ena tretjina. Ni je skoraj žalostnejše pokrajine kot so nekateri predeli Španije, n. pr. La Maucha; hodiš ali se voziš ure in ure, pa nič in nič zelenega, nobenega drevesa. O rednem gozdarstvu ne moremo govoriti. Da pospešijo zopetno pogozdovanje, so vpeljali pred leti »dan drevesa«, ko naj vsak otrok zasadi eno drevo. Pomanjkanje gozda pripomore k neugodnemu namakanju zemlje. Divje rastoči plutei (plutovinasti hrasti) omogočajo z izvozom plutovine lepe dohodke.

Med živino opaziš poleg ovac najbolj mule, mezge in osle, ki jih je 2.200.000; število ovac se približuje 20 milijonom in je v tem pogledu Španija med prvimi deželami Evrope.

Glede zemskih zakladov je Španija med najbogatejšimi deželami Evrope; v starem veku je bila na glasu naravnost kot dežela rud. Škoda le, da je v rudnikih preveč inozemske glavnice. Dobivajo železno rudo in premog (Bilbao), baker (Rio Tinto), na jugovzhodu svinčeno, cinovo in srebrno rudo. Da je Španija vodilna dežela v živem srebru (Almadén), je znano. V produkciji žveplenega kršča, ki je ena najvažnejših prvin kemične industrije, je Španija najvažnejši evropski dobavitelj. Dobimo tudi kalijeva nahajališča. Na podlagi železne rude in premoga se je razvila v baskijskih pokrajinah znatna železna industrija (Bilbao in okolica), dočim sta Barcelona in Valencia glavni točki tekstilne industrije, v kateri se jima je pridružil tudi Madrid.

V zunanji trgovini Španije je na prvem mestu izvoz sadja (oranže), olivnega olja, sočivja in vina; nato pride plutovina, svinec, železna ruda, živo srebro, baker itd. V uvozu Španije se vrstijo U. S. A., Anglija, Nemčija i. dr., v izvozu Anglija, Francija, Nemčija i. dr. Prometno omrežje Španije kaže še velike vrzeli, čeprav se je v zadnjem času za izgradbo železnic, cest in zračnih črt mnogo napravilo. Vobče se je gospodarska zunanost Španije napram predvojnemu času močno spremenila. Velika vojska je prinesla gospodarstvu ogromno konjunkturo, ki se je pa kmalu

umaknila krizi. Vlade so poskušale vzbuditi produktivne sile dežele in se jim je v marsičem to posrečilo; le agrarno vprašanje z njegovimi nesrečnimi zakupninskimi razmerami je ostalo nerešeno, in socialne napetosti se niso dale odstraniti.

Ko se bosta zopet vselila mir in red, se bodo nudile velike gradbene možnosti; deželo, ki je bila v časih Karla V. središče države, »v kateri ni sonce nikdar zašlo«, čaka še lepa bodočnost. In mogli se bodo vrniti časi, ko bo preživljala dežela zopet do 50 milijonov ljudi, kot jih je nekdaj že.

NAŠE GOSPODARSTVO OŽIVLJA

Kdor primerja današnje stanje našega gospodarstva recimo s stanjem, v katerem smo bili leta 1934., nedvomno opazi veliko razliko. Gospodarsko življenje je začelo na vseh poljih pulzirati hitreje in promet narašča. Res je, da še v marsikaterih panogah še nismo dosegli stanja v dobrih letih do 1930, toda številke o prometu kažejo, da se je obseg poslovanja zelo povečal tudi napram tedanjim časom, da pa zaostaja donosnost poslovanja. Ne vemo sicer glede donosnosti, kakšna je v resnici, ker so nam na razpolago le računski zaključki delniških družb, ki so zavezane javnemu polaganju računov, toda vsekakor se že pojavljajo znaki rentabilnosti obratovanja, ki so sicer skromni in morajo podjetja porabiti dobičke večinoma za notranjo okrepitev in modernizacijo svojih naprav, kar je bilo v dobi krize marsikdaj zapostavljeno. V zvezi s tem bi opozorili na — zdi se nam — škodljivo mentaliteto naših gospodarskih ljudi, ki kaže, da smo v kapitalizmu še zelo mlad narod in da smo v poslovnem oziru še zelo primitivni. Danes ni podjetnika, ki bi hotel priznati, da recimo nekaj zasluži, ampak vsak skriva svoje uspehe. Pravi, da tega ne sme izvedeti davkarija. Toda to je razlog, ki ne drži, ker je itak davkarija zaradi take mentalitete dovolj informirana o poslovnih uspehih posameznikov. Seveda nečemo posploševati in trditi, da je že sedaj za večino podjetij nastopila rentabilnost, kajti še daleč smo od tega posebno v Sloveniji, kjer kažejo razni znaki, da pri razvoju konjunktura zaostajamo, dočim je puls gospodarskega življenja bolj hiter posebno v žitnorodnih pokrajinah naše države. Glavni dokaz je, da je drugod po državi zaposlenost delavstva že presegla višek iz dobe pred krizo, dočim pri nas zaposlenost še vedno zaostaja za ono iz leta 1930., katerega moramo vsaj v prvi polovici smatrati za kolikor toliko dobro leto. Tudi v našem rudarstvu konjunktura zelo zaostaja ter se še daleč ne more primerjati z ono na jugu naše države.

Kako so se razvijali poslovni uspehi v zadnjih dveh letih, nam kaže naslednja tabela, katero smo sestavili na podlagi dosedaj objavljenih bilanc delniških družb v Sloveniji za leto 1936. Pripominjamo, da obsega naša statistika samo industrijska podjetja, ker so bile doslej objavljene le 3 bilance denarnih zavodov, kar je premalo.

Tabela obsega tri skupine: bruto donos, čisti dobiček in dividendo (v milj. din, čisti dobički so vpoštevani brez prenosov iz prejšnjih let).

	bruto donos		čisti donos		dividenda	
	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Trboveljska	50,7	?	12,4	14,0	6 %	6,5 %
Kranjska ind.	56,2	60,8	5,6	2,0	—	—
			izg.			
Dušik, Ruše	4,95	6,2	0,87	0,04	—	—
			izg.			
Kolinska	2,3	4,75	0,9	0,014	—	—
			izg.			
Aga—Ruše	1,9	1,8	0,32	0,02	—	—
Spl. stavbna	1,4	2,07	0,01	0,29	—	5 %
			izg.			
Verige, Lesce	2,8	3,83	0,24	0,007	—	—
Hotel Union	1,11	1,14	0,08	0,23	4 %	5 %
Šešir	0,42	0,55	0,12	0,17	6 %	8 %
Stora	2,9	3,1	0,17	0,17	6 %	8 %

Ta tabela nam kaže, da se je promet povečal, kajti skoraj vsa podjetja izkazuje povečanje bruto donosa, toda povečali so se tudi stroški. Žal nam niso od vseh podjetij na razpolago njih izkazani odpisi od investicij. Kolikor nam je pri roki podatkov, ugotovimo lahko, da so se odpisi povsod povečali.

Kmalu po našem zadnjem poročilu o gospodarskem položaju je prišel velik dogodek, ki tudi za naše gospodarstvo ne bo ostal brez velikih posledic. Na velikonočni teden je prišel v Beograd italijanski zunanji minister Ciano ter je podpisal poleg politične pogodbe tudi gospodarsko pogodbo z nami. Politična pogodba nam omogoča, da vnesemo tudi v gospodarsko življenje nekaj več kalkulacijske sigurnosti, gospodarska pogodba pa bo šele pokazala svoje uspehe. Zaenkrat je efekt nove politike predvsem psihološkega značaja, kajti gospodarsko življenje se ne da tako hitro urediti radi najrazličnejših vezav, ki obstojajo tako pri nas kakor v Italiji. Upati je, da bo prišlo do večje izmenjave blaga med našo državo in Italijo, ker bodo odpadle politične ovire. Ne smemo pa računati, da se bodo razmere razvijale tako, kot so bile pred sankcijami, ko smo imeli z Italijo veliko aktivno bilanco. Italija danes finančno ni v onem položaju, kot je bila pred abesinsko vojno in bo morala stremeti predvsem za izenačeno trgovinsko bilanco z nami. To pa seveda ne odgovarja prejšnji strukturi naše trgovine z Italijo. V ostalem pa bo treba počakati na sestanek jugoslovansko-italijanskega gospodarskega odbora, ki bo v začetku junija, kjer bodo obravnavali vsa ta vprašanja.

Naša trgovinska politika je še vedno zelo aktivna in more pokazati na lepe uspehe. Te dni se mudi večja naša delegacija ter pripravlja trgovinske pogodbe z nordijskimi državami. Od teh je podpisana in uveljavljena že pogodba z Dansko. Te države so kapitalno in drugače gospodarsko zelo močne in postanejo lahko dober kupec naših proizvodov. Prav pa je tudi, da se iznebimo enostranske usmerjenosti v našem izvozu, od katere smo imeli doslej v razburkanih časih le preveč škode. Pomislimo le kako težko je šlo in še gre s preusmeritvijo našega izvoza lesa. Pa tudi ni prav, da pridemo v preveliko odvisnost od uvoznških držav, ki to seveda izkoriščajo za svoj izvoz k nam. To smo videli v prometu z Nemčijo, kjer vsaka nemška omejitev uvoza iz naše države povzroča krik in vlek interesentov in nam v interesu našega izvoza ne preostaja nič drugega kot da pristanemo na nove nemške zahteve. In pri vsem tem nam je stalno Nemčija dolžnik za 30 milijonov mark, kar nam povzroča nemale skrbi. Zato je pozdraviti iniciativno delo kr. vlade na sklepanju novih pogodb, ker se bomo le tako iznebili mnogih skrbi v našem gospodarstvu.

Dobili smo novo trgovinsko pogodbo tudi z Romunijo in na novo je s 1. majem urejen tudi plačilni promet s Čehoslovaško, v katerem se sedaj posebej vodi račun o tujskem prometu med obema državama.

Tudi za tujski promet se bolj brigamo. Lanska devalvacija v nekaterih važnih tujskoprometnih državah nam je dala pobudo, da smo tudi pri nas začeli misliti na nevarno konkurenco. Zaradi tega smo dobili tudi v začetku aprila uveden turistični dinar (tečaj angleškega funta je določen na 250), kar pa žal velja samo za neklerinske države. Za promet z Nemčijo je tudi poskrbljeno do konca junija, tako da se nam za glavno sezono zaenkrat še ni treba bati. Pri nas v Sloveniji pa moramo gledati še na to, da pospešimo cestna dela, da bomo vsaj do glavne sezone imeli glavne dele cest pripravljene za veliki promet.

Tudi na polju socialno-gospodarske zakonodaje smo zelo aktivni. Poleg uredbe o minimalnih mezdah in posredovalnem postopku smo dobili sedaj še starostno zavarovanje našega delavstva za vso državo, ki stopi v veljavo dne 1. septembra letos. Rente, ki jih daje delavstvu ta uredba, sicer niso znatne, vendar smatramo, da je treba presojati te uredbe bolj s staljša miselnostjo gospodarskih vodnikov naše države. V zvezi s tem se nam napoveduje tudi reorganizacija ostalega socialnega zavarovanja.

Za naše rudarje je zelo važno, da je izšla nova uredba o sanaciji bratovskih skladnic, ki določa potrebna sredstva za sanacijo skladnic in so tako rudarjem zagotovljene njih pokojnine. To je posebno važno za Slovenijo, kjer je bila kriza rudarskega zavarovanja najhujša in sta dosedanja dva načina sanacije ostala brez uspeha, tako da je nujno moralo priti do tretje sanacije, sedanje.

V vrsto novih socialno-gospodarskih ukrepov prištevamo tudi novo naredbo bana dravske banovine dr. M. Natlačena o odpiranju in zapiranju obratov, ki je bila objavljena dne 1. maja in je stopila v veljavo sredi

meseca, delovni čas je ostal v glavnem neizpremenjen, pač pa se za nameščence izboljšujejo razmere na deželi, kjer je razširjen nedeljski počitek.

Ker se bliža čas nove letine, postajajo vedno važnejša poročila o stanju posevkov. Zaenkrat kaže dobro za letino. Seveda pa je mnogo odvisno od razvoja cen, ki je v zvezi z razvojem na svetovnem trgu. Če bomo tudi v tretje dobro odrezali s pšenico in koruzo, potem nam je upati, da bo konjunktura, ki traja zadnji dve leti, vzdržala tudi še to leto, posebno v žitnodolnih krajih. Seveda pa je, kot smo že omenili, mnogo faktorjev, ki bodo merodajni pri vnovčevanju pšenice in katerih vpliva danes še ne moremo presoditi tako, kot bo to mogoče čez dva meseca.

Med dogodki, ki so posebno važni za nas, moramo omeniti tudi likvidacijo starih terjatev pri dunajski poštni hranilnici, kjer bodo slovenski in dalmatinski upniki bivše dunajske poštne hranilnice dobili po tolikih letih čakanja izplačane svoje terjatve po ključu dinar za 4 krone. Ta ključ se bo sicer marsikomu zdel prenizek, toda če upoštevamo vse velike težkoče, ki so bile zvezane z ureditvijo tega vprašanja — opozarjamo le na veliki kompleks vprašanj v zvezi z likvidacijo predvojnih avstroogrskih dolgov — je rešitev vsaj nekaj dala upnikom in bo spravljeno to mučno vprašanje s sveta.

V dobi od zadnjega našega poročila sem, je stopil v veljavo tako državni proračun kakor tudi banovinski. Državni proračun je bil uveljavljen v skoraj isti obliki, kot smo o njem poročali v prejšnjih številkah. V banovinskem proračunu pa je bila znižana banovinska doklada na drž. neposredne davke za vzdrževanje ljudskih šol od predlaganih 35 na 26 %. Banska uprava se je potrudila, da je pri odobravanju občinskih proračunov znižala doklado, tako da nova doklada za davkoplačevalce ni bila preveč občutna.

Na denarnem trgu povzroča likvidacija kmetijskih dolgov veliko dela in je še vprašanje, če bodo nekateri denarni zavodi zmogli izvršiti delo o pravem času, kot to določajo zakoni. Še vedno pa je odprto vprašanje nadaljnjega kmetijskega kredita, posebno pa se ne premakne nikamor naprej vprašanje naših zadrug. Brez našega združništva pa si sploh ne moremo misliti gospodarskega napredka v Sloveniji. V ostalem pa se razmere vključ velikemu dotoku vlog v privilegirane denarne zavode izboljšujejo tudi pri nekaterih naših denarnih zavodih, tako n. pr. pri večjem številu naših regulativnih hranilnic in pri nekaterih bankah. Seveda smo pa še daleč od normalnih razmer.

D. P.

Ljubljana, dne 22. maja 1937.

T O I N O N O

Izvoz lesa iz Jugoslavije

Uradni statistični podatki o izvozu lesa iz Jugoslavije v prvem letošnjem četrtletju (januar—marec) nam nudijo kaj razveseljivo sliko, če jih primerjamo z onimi iz prvega lanskega četrtletja.

Izvoz 1936 Izvoz 1937

	tone	mil. din	tone	mil. din
januar	35.885	37.1	75.485	75.3
februar	39.410	37.1	80.751	81.9
marec	57.866	55.7	101.321	91.7
Skupaj	133.161	129.9	257.557	248.9

Izvoz lesa je letos izredno narasel; saj so številke tako po tonah kot po vrednosti skoraj še enkrat tako velike kot

so bile lanske. Že samo letošnji marec izkazuje po vrednosti 70 odstotkov lanskega prvega četrtletja. Ves lanski izvoz je znašal 544.7 mil. din; torej je dalo prvo letošnje četrtletje 45.5 % lanskega izvoza. Če bo v vsem tekočem letu ostal izvoz lesa na isti višini, bi mogli doseči letos milijardo dinarjev.

Inozemska glavница v Jugoslaviji

V Jugoslaviji obstoji danes 305 inozemskih industrijskih podjetij, ki imajo 2315 milijonov din vpisane glavnice, dočim izkazuje glavnica domačih industrijskih podjetij le 1085 milij. din. Vrh tega razpolagajo inozemska industrijska podjetja z 2865 milijoni din kratkoročnih kreditov, kar je več kot polovica vseh obstoječih tovrstnih kreditov. Inozemskih bančnih podjetij je v

Jugoslaviji 24. Jugoslavija je med onimi redkimi državami Evrope, kjer je moč tuje glavnice v industriji večja kot moč domače glavnice. Zanimanje inozemske glavnice za naša industrijska in druga podjetja pa raste še kar naprej. Tako beremo: »Izvoz jugoslovanskih rudarskih proizvodov se vsled rastočega oboroževanja v zadnjem času izredno ugodno razvija; dočim so važne rude za precej dolgo dobo že vnaprej prodane, se je zanimanje za nove zadrževne koncesije v inozemskih glavninskih krogih Nemčije in zapada (Anglije in Francije) zopet zbudilo. To je vse lepo in moremo biti veseli, da se toliko inozemske glavnice pri nas investira; škoda le, da so vsa važna mesta pri podjetjih v tujih rokah in da gre domalega ves dobiček iz naše države ven. Pogledajmo le Bor in Trepčo.

Trgovina med Jugoslavijo in Belgijo

Ta trgovina lepo napreduje, kakor nam kažejo sledeče številke:

Izvoz iz Belgije v Jugoslavijo:

leta	milij. din
1933	25'7
1934	73'4
1935	69'0
1936	100'8

Izvoz iz Jugoslavije v Belgijo:

leta	milij. din
1933	114'1
1934	166'9
1935	136'2
1936	226'8

Smo napram Belgiji vseskož aktivni. Trgovina je v teh štirih letih zelo narasla. Glavni naši izvozni predmeti v preteklem letu so bili sledeči: sirovi baker 119'8 milij. din, svinčena ruda 50'3, cinkova ruda 16'8 itd. Te tri postavke predstavljajo nad 80% vsega izvoza.

Program javnih del v Sloveniji

Društvo inženerev in arhitektov, sekcija Ljubljana, je izdelalo obširen program o nujno potrebnih javnih delih v Sloveniji. Program se razteza na dobo dvajset do trideset let. Približni stroški za izvedbo načrtov bi bili sledeči: železniške zgradbe 1570 milij. din, železniška elektrifikacija 1180 milijonov din, ostala elektrifikacija 173 milij. din, vodovodi 86 milij. din, vodne regulacije 368 milij. din, melioracije 35 milijonov din, pogozdovanje 14 milij. din, zgradba hudournikov 45 milij. din, ceste in

mostovi 1598 milij. din, javna poslopja 534 milij. din.

Jugoslavija, Palestina in Egipt

V pričetku maja so se zudili v Beogradu zastopniki židovsko-palestinskega glavnega uvoznega koncerna v Haifi. V dogovorih interesentov je bil dosežen sporazum o izvozu živine iz Jugoslavije v Palestino in tudi v Egipt. Izvoz živine v Haifo in Aleksandrijo se bo vršil preko Splita in Gruža v rednih vožnjah vsakih 15 dni. Ladje bodo prometovale na eni strani med Sušakom, Splitom in Gružem, na drugi med Haifo in Aleksandrijo. Redna zveza s Palestino in z Egiptom je obstojala že prej, a so jo lani opustili.

Zlato v Jugoslaviji. Rudnik v Boru poroča, da so producirali tam v prvem letošnjem četrtletju 320,415 kg zlata, v aprilu pa 101,915 kg. Produkcija prvih štirih mesecev znaša 40% vse lanske produkcije, ko je dala 1096 kg zlata, ki so jih prodali Narodni banki. V vsej Jugoslaviji je dala produkcija prvega letošnjega četrtletja 538,551 kg zlata; Bor je bil torej udeležen s ca. 60%.

Izvoz pšenice iz Jugoslavije. V preteklem letu je izvozila Jugoslavija 29 tisoč 346 vagonov pšenice. Od tega je prišlo na lanski pridelek 27.666 vagonov, ostanek pa na predlanski pridelek. 24.473 vagonov so mogli prodati proti devizam, ostalo je šlo klirinškim potom. — Francija je prevzela uvoz 15 tisoč vagonov; 10.000 jih je že izvoženih in se je pričelo v sredi maja z izvozom ostalih 5.000 vagonov.

Jugoslovanski Lloyd izkazuje za preteklo leto močno dvignjen čisti dobiček v znesku 15,200.000 din ob 60 milij. din delniške glavnice. Voznine so se zvišale, a tudi cene ladij so poskočile.

Jadranska Plovidba je imela lani 4 milijone 100.000 din čistega dobička in izplačuje 50dstotno dividendo ali 30 din za delnico.

Glede izvoza jugoslovanske perutnine v Palestino se je dosegel te dni v Beogradu sporazum med zastopniki glavnega židovskega uvoznega koncerna v Haifi in našimi izvozniki perutnine. Izvoz gre preko Splita in Gruža v Haifo in Aleksandrijo.

S sladkorno peso obdelana zemlja v Jugoslaviji se je zmanjšala od lanskih 26.000 ha na 16.000 ha. Vzrok je poleg drugega tudi manjša poraba sladkorja na deželi, kjer se ljudstvo zateka k kahirinu. Padeč zadevnega areala zazna-

mujeta tudi Španija in Anglija, dočim sta Belgija in Ogrska nespremenjeni. Najbolj je narasel s sladkorno peso obdelani areal v Nemčiji, Češkoslovaški in Poljski, torej v glavnih deželah pesnosladkorne produkcije.

Dubrovničani so vložili na prometno ministrstvo daljšo spomenico, v kateri zahtevajo izgradbo raznih pristaniških naprav v Gružu. »Če se naše želje izpolnijo, bo ustrezno ne le turističnim in trgovskim interesom Dubrovnika, temveč tudi interesom vse države.«

Avtomobilov v Jugoslavijo je bilo uvoženih v preteklem letu 1655, med njimi 1228 osebnih.

Mlekarnice v Jugoslaviji po danskem vzorcu hoče urediti neka danska družba. S tem bi se izvoz zadevnih izdelkov zelo dvignil.

Bor v Srbiji je izplačal v zadnjih letih sledeče dividende: l. 1931. 50 frankov, nato 60, 130, 130, 160 in lani 275 frankov! Ob glavnici 15 milij. franc. frankov je bilo za preteklo leto v dividendah izplačanih 41 milijonov. Ali jih ni škoda, ko gredo vsi ti milijoni ven v tujino!

Italo-Jugo se imenuje nova, v Rimu ustanovljena družba, ki naj pospešuje trgovske stike med Italijo in Jugoslavijo.

Radiopostaja v Beogradu bodo do konca tekočega leta močno razširili in so izvršene že vse potrebne priprave.

Uvoz strojev v Jugoslavijo je znašal lani 169 milijonov dinarjev proti 114 milijonom v letu 1935. Največ je bilo vpeljanih tekstilnih strojev-statev za 16 milijonov, vreten za 20, drugih tekstilnih za 36 milijonov. — Za šivalne stroje smo dali 26.500.000 din. Največji dobavitelj je bila Nemčija z 69.500.000 din, za njo Anglija z 51 milijoni, Švica 17'2, Češkoslovaška 13'6, Avstrija 5'8, U. S. A. 2'5, Poljska 2'1, Belgija 1'5, ostale države 6 milijonov.

Zadrugo za prodajo zdravilnih rastlin so ustanovili v Vršču in Vojvodini. V vodstvu so šolniki in trgovci.

Tovarna Zenica je producirala lani 26.500 ton jekla v kladah, 21.000 ton valjanega blaga, 2.800 ton žebeljev itd.

V Ljubiji bodo že letos zgradili nove plavže ter obenem popravili stare plavže v Varešu. Vse to je v zvezi z razširjenjem industrijskih naprav v Zenici.

Izvoz boksita iz Jugoslavije je narasel od 9377 vagonov v prvem lanskem četrtletju na 12.993 vagonov v istih letošnjih mesecih.

V zlatem rudniku Pek (Srbija), ki je seveda last neke francoske družbe, so dobili lani 417 kg zlata proti 264 kg v letu 1935.

Jugoslavija je izvozila lani v Avstrijo za 345 milijonov din živine in živalskih izdelkov (konje, govedo, prašiče, perutnino, sveže meso, slanino, mast, jajca itd.). Ta izvoz obsega 30 odstotkov vsega jugoslovanskega izvoza živine. Na drugem mestu je Češkoslovaška z 258 milijoni din ali 22%, na tretjem Nemčija z 232 milijoni ali 20%, na četrtem Grčija s 86 milijoni ali 7'4%.

Lani je prodala Jugoslavija v inozemstvo za 432 milij. din pšenice, za 423 milij. din prašičev, za 366'5 milij. din surovega bakra in za 549'5 milij. din lesa; te naše glavne postavke izvoza so dale okoli 350 milij. din več kot v l. 1935.

Novih delniških družb v Jugoslaviji je bilo ustanovljenih lani 44 z osnovno glavnico 153 milij. din. 33 družb je zvišalo osnovno glavnico od 141'5 na 344'4 milij. din, 25 družb je pa glavnico znižalo od 412 na 266 milij. din.

Jugoslovansko-italijansko trg. zbornico nameravajo ustanoviti v Bariju, s čimer bi se trgovski stiki med obema državama močno poživili.

Izvoz konoplje iz Jugoslavije v Nemčijo se je zelo poživil. Leta 1935. je prevzela Nemčija približno tretjino našega izvoza konoplje, prav toliko v prvem lanskem polletju; a v drugem lanskem polletju se je zvišal ta delež na 64 odstotkov. Vsled cenene poti po Donavi je nemški trg za našo banaško konopljo kaj lahko dostopen.

Čisti dohodki jugoslov. državnih železnic so dale v letu 1933/34. skoraj dve milijardi din, v letu 1934/35. ravno toliko, v letu 1935/36. pa nad dve milijardi.

Izvoz volne iz Jugoslavije je znašal lani 1008 ton v vrednosti 25'5 milij. din; skoraj ves izvoz je šel v Nemčijo: 957 ton za 24 milij. din.

»Putnik« je razposlal v maju svoje letno poročilo za 1936, opremljeno z mnogimi številkami in diagrami o razvoju tujkega prometa v Jugoslaviji.

V Jugoslavijo bo prišla skupina italijanskih industrijskih, bančnikov in trgovcev, ki bo obiskala najvažnejše naše gospodarske okraje.

Francija je kupila v Jugoslaviji leta 1935. za 28'6 milij. frankov blaga, lani pa za 57'56 milijonov, torej še enkrat toliko. Najvažnejše postavke v pretek-

lem letu so bile: les za 10'2 milij. fr., konoplja za 10'1 in rude za 18'5 milij. franka.

Vprašanje carinske unije med Jugoslavijo in Bolgarijo postaja od dne do dne bolj aktualno. Tako je dejal poslanec dr. Janić bolgarskim časnikarjem. »Treba bo sestaviti jugoslovansko-bolgarsko študijsko komisijo s sedežem v Beogradu ali Sofiji, ki naj to vprašanje preštudira.«

Državne finance Jugoslavije kažejo v proračunskem letu 1936/37. po uradnih podatkih ca. 9420 milijonov din izdatkov in ca. 10.250 milij. din dohodkov, s čimer je izražen previšek ca. 830 milij. din.

Jugoslavija ima po angleških cenitvah nad 80 milijonov ton boksitnih zalog. Če je res tako, je Jugoslavija za zlato obalo (Afrika) in Ogrsko na tretjem mestu na svetu.

S fizičnim letos v Jugoslaviji obdelani svet znaša okoli 2000 hektarov.

Za gradbo cest v Jugoslaviji so vložile italijanske finančne in industrijske skupine na pristojnih mestih več ponudb. Beremo tudi, da je italijanski koncern »Snia Viscosa« zaprosil za dovoljenje za gradbo tovarne umetne svile v Jugoslaviji.

Predvojne vloge sedanjih jugoslovanskih državljanov pri bivši Avstrijski poštni hranilnici bodo vendarle prišle do ureditve. Izplačevale se bodo v razmerju 4 krone za 1 dinar. Sedaj pa računaj!

Svetovni izvoz surovega masla

Anglija in Nemčija sta slejkoprej najboljši odjemalki surovega masla na svetovnem trgu. Dočim pa uvoz masla v Anglijo od leta 1929. dalje stalno narašča, kaže uvoz v Nemčijo iz znanih vzrokov — topovi so važnejši kot surovo maslo — padajočo tendenco. Leta 1929. je uvozila Anglija 318.000 ton surovega masla, Nemčija 135.000 ton, kar je dobrih 42% angleškega uvoza; lani sta bili zadevni številki 491.000 in samo še 75.000 ton (le še 15%). Poleg teh dveh dežel so stalni dobri odjemalci še Belgija, Francija, Unija, Švica in Kanada. Tudi te dežele kažejo padajočo tendenco, ker se hočejo s surovim maslom same založiti. Cena za metrski stot masla je znašala leta 1934. 106 zlatih frankov, leta 1935. že 122 in v preteklem letu 137 zlatih frankov. Poleg Danske so glavni producenti surovega masla Holandija, Sibirija in Nova Zelan-

dija. Sibirsko surovo maslo težko konkurira, ker je voznina predraga, dočim se nudi Novi Zelandiji cenena vodna pot.

Svetovna trgovina raste

Zlata vrednost svetovne trgovine v prvem letošnjem četrtletju je bila za 18 odstotkov in za 22'5% večja kot v isti dobi leta 1936 in 1935. Zlata vrednost izvoza izkazuje v nekaterih državah sledeči prirastek napram prvemu lanskemu četrtletju: Argentina 100%, Italija 67%, Kitajska 44%, Indija 33%, Belgija 30%, Nizozemska 27%, USA 24 odstotkov, Kanada 23%, Češkoslovaška, Švedska in Japonska ca. 20% itd.

Agrarna reforma na Poljskem

To reformo hočejo sedaj izvesti do konca. Do zaključka leta 1935. bi bilo moralo biti parceliranih 2 milijona hektara, pa jih je bilo le 1.400.000. Vlada si smatra za svojo dolžnost, da parcelira še ostalih 600.000 ha ter tako zakonopolnoma izvede. Poljedelski minister je oporekel mnenju, češ da hoče vlada s parcelacijo uničiti veleposestvo. Če bi to hotela, bi se poslužila bolj enostavnih sredstev kot pa zakona o agrarni reformi. Tudi je bil minister mnenja, da ni res, kot nekateri trdijo, da ima parcelacija za posledico padanje poljedelske produkcije. Dva milijona hektarov je 20 tisoč km², torej nekoliko več kot meri Dravska banovina; za Poljsko je to toliko kot dvajsetinka njene površine.

V avtomobilnem prometu v Avstriji prevladujejo vedno bolj domači avtomobili. Še leta 1935. je bilo domačih voz le 59%, a lani je domači delež narasel na 81'7%. Tudi pri motornih kolesih se uveljavljajo zmeraj bolj domači fabrikati.

Svetovna produkcija svinca v prvem letošnjem četrtletju je bila s 392.000 tonami nekoliko večja kot lani v istih mesecih s 356.000 tonami. Amerika je producirala 214.000 ton, Evropa 83.000. Produkcija cinka je bila skoraj ista kot svinčena, 379.000 ton proti 355.000. Na Zedinjene države je prišlo 155.000 ton, na Evropo brez Anglije 170.000 ton itd.

Rezerve petroleja v U. S. A. in drugod so sicer še precejšnje, a dvomijo, da bi še dolgo držale. Čeprav še dosti virov ni izkoriščenih, smatrajo strokovni krogi vendar za potrebno, da se forsira produkcija nadomestilnih sredstev, zlasti bencina iz premoga.

Svetovna poraba kavčuka je trajno večja kot eksport. Na koncu aprila so znašale svetovne zaloge 395.000 ton pri 405.000 tonam na koncu marca.

Gdynia, veliko poljsko pristanišče, je imela v letošnjem aprilu 820.000 ton prometa, kar znači dosedanja rekord. Vsak dan je prišlo v pristanišče okoli 15 ladij in ravno toliko jih je odšlo.

Rolls Royce izkazuje za preteklo leto 390.000 funtov čistega dobička in izplačuje 22,5 odstotno dividendo, toliko kot lani.

Zunanja trgovina Italije v prvih štirih letošnjih mesecih izkazuje uvoz 4077 milijonov lir proti 1841 milijonom v isti lanskoli dobi, izvoz 2370 milijonov proti 749. Trgovina je zelo narasla — ni več sankcij —, a tudi pasivnost se je zelo povečala. Pri tem pa ni upoštevana trgovina z italijanskimi kolonijami, ki kaže 73 milij. lir uvoza in 870 milijonov lir izvoza.

General Motors (Združene avtomobilске tovarne) so zaključile preteklo leto s previškom 240 milij. dolarjev, kar je 70 milij. dolarjev ali 41 odstotkov več kot leta 1935. V letu 1936. je prodal koncern nad dva milijona avtomobilov, to je skoraj še enkrat toliko kot l. 1935.

V Angliji se vrši hud boj glede zopetne vpeljave zlate valute. Produkcije dežele zlata — Južna Afrika, Kanada in Avstralija — so za zlato valuto, angleški zakladni urad je pa proti, in pravijo, da bo ta zmagal.

Svetovna produkcija zlata je v prvem letošnjem četrtletju po devetih letih stalnega naraščanja prvič padla; znašala je z Rusijo vred 278.000 kg, kar je 5350 kg manj kot v isti lanskoli dobi. Leta 1927. je znašala produkcija zlata 600.000 kg in se je dvignila do l. 1936. na 1.090.000 kg.

Izvoz lesa iz evropskih dežel je bil v prvem letošnjem četrtletju s 3.481.000 kub. metri nekoliko manjši kot v isti lanskoli dobi s 3.668.00 m³. Izvoz rezanega lesa je narasel.

Anaconda, velika ameriška družba bakra, izkazuje za prvo letošnja četrtletje 8.530.000 dol. čistega dobička proti 2.890.000 dol. v isti lanskoli dobi. — Družba bakra Haut Katanga v Kongu izplačuje za leto 1936 dividendo 132,8 franc. frankov proti 72,5 fr. v letu prej.

Ruske sladkorne tovarne so predelale v pričetku druge petletke (1933) 972 tisoč 800 met. stotov sladkorne pese na dan. Z zgradbo enajstih novih tovarn in rekonstrukcijo starih obratov se je

dvignila letos dnevno predelana množina pese na 1.650.000 met. stotov.

Cene v U. S. A. so kljub hitremu dvigu v zadnjem času še vedno nižje kot so bile v letu 1929.

Nemški koncern barv I. G. Farben izplačuje iz čistega dobička v znesku 60 milijonov mark 70 odstotno dividendo.

Tudi demantna industrija je zaznamovala v preteklih mesecih lepo konjunkturo. Vodilno demantno podjetje, De Beers Consolidated Mines, je imelo v preteklem letu 2.250.000 funtov čistega dobička, skoraj še enkrat toliko kot v letu prej. Neka druga družba Consolidated Diamond Mines of South West Africa, je lani v primeri z letom 1935. dobiček skoraj potrojila.

Japonska avtomobilna industrija se sicer dobro razvija, vendar pa ne tako, da bi pomenila kakršno nevarno konkurenco na svetovnem trgu, kot so se še pred kratkim bali.

Norman Davis, znani ameriški gospodarstvenik, se zavzema za sklicanje svetovne gospodarske konference. »Nekaj se mora narediti, da se odprejo trgovski kanali; gospodarska in politična stabilizacija je možna le tedaj, če narodi med seboj trgujejo.«

Kanada bo v kratkem največji producent radija. Ceno radija Kanadci znižujejo, »da se razširi trg za radij.«

Angleška bombaževa industrija preživlja visoko konjunkturo, kot je že več let ni imela. Naročil ima dosti do jeseni in deloma tudi do prihodnjega leta. Že več let počivajoče statve in vrata po večini zopet delajo. Konjunktura je pa izrecno le domača in obsega v prvi vrsti domače potrebe.

Prodaja aluminija v Avstriji je bila v prvih štirih letošnjih mesecih za 50 odstotkov boljša kot lani. Hkrati je narasel tudi izvoz, od 5100 na 8600 stotov. Tovarne so zaposlene skoraj do meje kapacitete.

Skodove tovarne so dobile v zadnjem času zelo lepa naročila, med njimi 48 lokomotiv za kitajske železnice, strojno opremo za novo sladkorno tovarno v Irānu (Perziji) ter gradbo elektrarne v Bolgariji.

Produkcija avtomobilov v U. S. A. v prvih štirih letošnjih mesecih je dala 1.790.000 voz proti 1.590.000 v isti lanskoli dobi in le 500.000 v isti dobi kriznega leta 1932.

Trgovsko brodogradbeništvo v Zedinjenih državah je nezaposleno z 20 odstotki, v Grčiji z 11, v Franciji z 10, v Nemčiji

samo z 1,1, v Japonski pa celo samo z 0,2%.

Produkcija umetne svile v U. S. A. je dosegla v prvih štirih letošnjih mesecih nov rekord in se tudi za ostalo dobo tekočega leta pričakuje polna zaposlenost. Leta 1934, so dali meseci januar—april 27.700.000 kg, lani 31 milijonov 500.000, letos pa 34.500.000 kg.

Umetna svila in stanična volna prodirata.

V zadnjem času zelo narašča produkcija stanične volne (Zellwolle), in sicer hitreje kot produkcija umetne svile. Lani je znašala svetovna produkcija umetne svile ca. 450.000 ton proti 420 tisoč tonam v letu prej; pomnožila se je torej za dobrih 7 odstotkov. Produkcija stanične volne je pa narasla od 67.000 ton v letu 1935. na 140.000 ton v preteklem letu, se je torej več kot podvojila in je dosegla že skoraj tretjino umetnosvilene. Največji producent umetne svile v preteklem letu so bile U. S. A. s 131.500 tonami, kar je skoraj 30 odstotkov svetovne produkcije. Na drugem mestu je bila Japonska s 115 tisoč tonami ali 28%, na tretjem Nemčija s 55.000 tonami, potem Anglija 52 tisoč ton in Italija 40.000 ton. Nemčija je prihitela l. 1935. Italijo, lani pa tudi Anglijo. Teh pet dežel je dalo lani nad 87 odstotkov vse produkcije. Nekatere dežele so v produkciji padle; tako Francija od 23.600 na 22.000 ton.

Produkcija stanične volne je napredovala lani najbolj v Nemčiji, Italiji, Japonski in Angliji. Italijanska produkcija je bila lani največja, 52.500 ton ali 38 odstotkov (leto prej 35.000 ton); sledi Nemčija, ki se je Italiji že zelo približala in je dvignila v enem letu produkcijo od 15.600 na 45.000 ton (32 odstotkov). Anglija je produkcijo dvignila od 4500 na 13.500 ton, Japonska pa od 5900 na 22.700 ton.

Omenimo tudi še, da je v skupni produkciji sintetičnih vlaken — umetna svila in stanična volna skupaj — Japonska s 137.500 tonami prekosila dosedanjega največjega producenta U.S.A. s 135.000 tonami.

Mostovi — lope — pristanišča

Danes imajo prometna sredstva čisto drugo vlogo kot so jo imela kdaj prej. Volja za umetnostno oblikovanje in za prilagoditev v značaj dežele se pri novih prometnih zgradbah vedno bolj izraža in bomo kmalu tako daleč, da bodo te zgradbe zares del celote dotič-

nega okraja ter se bodo z okolico popolnoma spojile v en sam organizem. Nekateri listi posvečajo temu vprašanju veliko pažnjo. Tako je izdala »Deutsche Bergwerks-Zeitung«, Tageszeitung für Wirtschaft und Technik, v aprilu posebno izdajo z naslovom »Brücken — Hallen — Häfen«, in sicer v nemščini, angleščini, francoščini in italijanščini. V splošnih obrisih nam nudi ta izdaja sliko najnovejšega razvoja teh važnih prometnih in trgovskih panog. Opisuje nam mostove najmodernejšega tipa, ki so pa vendar v skladu z naravo. V dveh člankih z mnogimi podobami so na drobno obravnavane lopne konstrukcije v lesu in jeklu. Zaključek tvorijo razni članki o oprepi pristanišč in njih gradbenem materialu.

Francoski in angleški kapital na Balkanu

V »Wiener Wirtschaftswoche« je bil priobčen članek iz Pariza, v katerem beremo, da sta pričeli Francija in Anglija se zopet bolj zanimati za Srednjo Evropo in posebno še za donavske in balkanske države. List omenja spomenico, ki jo je izdelal Viennot, predsednik uradne centrale za študij inozemske politike, na podlagi poročil francoskega trgovskega atašaja. Pomen te spomenice je v tem, da vsebuje uradna priporočila za bodoče gospodarske in finančne stike. List pravi, da moreta tako Francija kot Anglija v razliki z Nemčijo podpreti izvoz svojih produktov z izvozom kapitala. Angleški in francoski kapital bi se mogel naložiti v Podonavju in na Balkanu v novih industrijskih panogah. »Najprvo so pa potrebna pogajanja o najemu jugoslovanskega posojila v Parizu.« — V zadnjem času pa vidimo, da se udeležuje na Balkanu tudi še nemški kapital.

Italija in olje

V Italiji so izdelali program, ki predvideva podvojitev produkcije olja iz oliv in s tem popolno osamosvojitve Italije od inozemskega dovoza. Načrt ne gre samo za tem, da bi se z oljkami zasedeni prostor povečal, temveč tudi za tem, da se vpeljejo boljše gojitvene metode, ki bi omogočile večjo produkcijo. Dosedanja letna poraba Italije na olivnem olju znaša približno 2.890.000 met. stotov, domača produkcija pa da 1.870.000 stotov. Torej je potreben še dodatek 1 milij. stotov, če hoče postati Italija samostojna. Ta povišek produkcije smatrajo italijanski poljedelski strokovnjaki za možen.

Nekaj gospodarskih podatkov iz Rusije

Zelo pomembno novo industrijsko podjetje Rusije se približuje svojemu završetku; gre pa za baker ob Balkanskem jezeru z nameravano letno kapaciteto 100.000 ton. Domača ruska produkcija pred vojno (l. 1913.) je znašala 31.000 ton in je narasla do leta 1935. na 76.000 ton; vseeno so pa morali še vedno uvoziti na leto 30.000 ton in več. Poraba Rusije na bakru je vsled industrijskega razvoja narasla na ca. 110 tisoč ton; če bo omenjeno podjetje pričelo delati, bo ruski delež na svetovni produkciji zelo narasel — svetovna produkcija bakra za preteklo leto je ocenjena na 1.620.000 ton —.

Številke ruske zunanje trgovine za pretekli dve leti so sledeče (v tisočih zlatih rubljev):

	Izvoz	Uvoz
1935	1.609.000	1.057.000
1936	1.359.000	1.353.000

V uvozu preteklega leta so vsebovale tudi japonske dajatve v višini 283 milijonov rubljev na račun Vzhodnokitajske železnice, ki jo je Rusija prodala Japonski. Delež poljedelskih produktov na izvozu je znašal lani le 25 odstotkov, dočim je bil v teku prve petletke dosegal večsah 50 odstotkov.

Angleški kredit v znesku 10 milijonov funtov za financiranje ruskih naročil v Angliji, ki je bil dovoljen v lanskem juniju za dobo petih let, bo predčasno izčrpan, čeprav so ruske dobave rud izven tega kredita. Zveza »Mašinimport« je pri raznih angleških trdkah naročila za 2.110.000 funtov turbin, strojev itd. in se pogaja že za nadaljnje dobave v znesku 500.000 funtov. Neka druga nakupovalna zveza je naročila v Angliji za več kot 1.900.000 funtov raznovrstnega blaga. Trdka Craven ima za 500.000 funtov ruskih naročil, kar je približno toliko kot vsa njena letna kapaciteta. Tudi nekatere druge angleške tovarne so z ruskimi naročili polno zaposlene; naročila morajo biti izvršena v 6 do 24 mesecih.

Konjunktura v plovbi po Donavi

Českoslovaška plovba po Donavi poroča o visoki konjunkturi. Že dolgo časa ni bilo tako živahnega povpraševanja po ladjah kot je sedaj in se more govoriti v zadnjem času celo o pomanjkanju ladijskega prostora. Ugodno je tudi to, da imajo ladje, ki plovejo po Donavi navzgor, skoraj ravno toliko tovora kot one, ki plovejo na-

vzdol. Vrhu tega je tudi vodno stanje prav dobro. Tudi v Avstriji je zaposlenost ladij izredno velika, prav tako v Nemčiji, ki pošilja večje množine blaga po Donavi zlasti v Jugoslavijo, Bolgarijo in Rumunijo. Nasprotno gre pa iz teh dežel ob gornji Donavi mnogo žita in drugih poljskih pridelkov. O Donavi kot mednarodni vodni cesti poročamo na drugem mestu.

3300 km od Atlantika do Črnega morja

Že Karel Veliki je gradil prekop od reke Main, ki se izliva v Ren, do Donave. Pomagale so mu pri tem reke v Bavarski, ki jih je bilo treba razširiti in poglobiti, torej kanalizirati. Seveda pri tedanjih sredstvih rezultati niso mogli biti bogvekakoli izredni. A misel spojitve Maina oziroma Rena z Donavo od tedaj naprej ni več zaspala; saj bi bila na ta način vsa Srednja Evropa udeležena na vodni cesti, ki naj veže Atlantski ocean s Črnim morjem. Vedeti moramo, da pride od ca. 2900 km donavskega toka ca. 560 km ali skoraj ena petina na Jugoslavijo. Sedaj je Nemčija vzela vprašanje zveze med Atlantikom in Črnim morjem resno v roke in bo gradbo vodnih cest na Bavarskem tako pospešila, da bo v sredi leta 1943. pristala prva večja renska ladja v пристanišču Nürnberg, ki se mora tudi šele izgraditi. Do poletja 1938 hočejo od Rena sem doseči s 1500 tonsko ladjo mesto Würzburg in iti potem postopoma dalje.

Največje težave ima plovba po Donavi še vedno v železnih vratih in pri izlivu. Od treh rokavov, v katerih se izliva Donava v Črno morje, je za večjo plovbo poraben le rokav Sulina; a v tem rokavu je treba stalnega odkopovalnega dela, ker se neprestano zasipa in bi za plovbo omenjenega 1500-tonskega tipa ne bil poraben. Tu je potrebno seveda mednarodno sodelovanje, v še izdatnejši meri kot obstoja že dosedaj. Obstoji tudi načrt, naj bi se opustila plovba po rokavu Sulina in naj bi se od tam, kjer se obrne Donava proti severu (Črna voda), zgradil direktni prekop do Konstance ob Črnem morju; s tem bi bil prihranjen velik ovinek, bi bila zaledenelost manjša itd. Od Črne vode do Konstance je bil že Trajan zgradil nasip kot najkrajšo obrambno črto proti severu.

Karel VI., oče Marije Terezije, je pričel regulirati Odro in Moravo, ju je hotel združiti in tako dobiti direktno zvezo med Baltskim in Črnim morjem.

Sedaj je Češkoslovaška ta načrt zopet izkopala in misli resno na kanal med Odrom in Moravo oziroma Donavo, s čimer bi zopet precejšen del vzhodnonemškega in češkoslovaškega prometa ubral pot po Donavi. Dalje beremo, da hoče tudi Francija izpopolniti kanalske vodne ceste ter ustvariti dobro vodno pot od St. Nazairea ob izlivu Loire do Strassbourga ob Renu. Ze na ta način bi bila dobljena druga pot od Atlantika do Črnega morja; prva gre od Holandije po Renu in naprej. Če bi pa zgradili še druge kanale od Strassbourga naravnost proti Donavi, kamor bi prišel do Ulma tudi še stranski kanal od Bodenskega jezera, bi dobila Evropa drugo direktno zvezo od Atlantika do Črnega morja.

Sladkorna pesa v Evropi

Znani sladkorni statistik List priobčuje cenitev o letošnjem arealu sladkorne produkcije v Evropi. Pravi, da se je ta areal povečal za približno 8% — brez Rusije —; v Rusiji je pa s sladkorno peso obdelani prostor padel za ca. 4%. Absolutne številke za nekatere dežele so sledeče: Francija 225.000 hektarov, Anglija 138.000, Češkoslovaška 167.000, Nemčija 465.000, Poljska 145 tisoč, Jugoslavija samo 16.000, za 10.000 manj ko lani. Vsa Evropa — brez Rusije — 1.738.000 ha, Rusija 1.191.000, skupaj 2.929.000 ha. Ker je relativnost pri Evropi boljša kot pri Rusiji, rezultira iz števil končni plus 2,7% za vso Evropo z Rusijo vred.

Ali dolarski milijonarji izumirajo?

Tudi Amerika je preživela težko gospodarsko krizo. Da tudi tam ne rastejo milijoni kar iz tal, nam pripoveduje Zvezni zakladni urad (finančno ministrstvo) v Washingtonu. Po ugotovitvah tega urada je bilo obdavčenih lani le 33 Amerikancev na milijonske dohodke, dočim je bilo v konjunktornem letu 1929. še 513 takih, ki jim je bil obdavčen dohodek enega milijona in več. Največ ljudi z milijonskimi dohodki je v New Yorku, in sicer 14. Vedeti pa moramo, da so največji milijonarji udeleženi pri družbah; ker so obdavčene le družbe, ne pa posamezniki, ostanejo največji »dohodkarji« skriti in zato ne najdemo med dolarskimi milijonarji ne Forda in ne Rockefellerja. Gori omenjeni obdavčeni so plačali lani državi okoli 7% vsega dohodninskega davka. — O povprečnih dohodkih ameriških davkoplačevalcev imamo navadno napačne pojme in jih cenimo previsoko. Nič manj kot

96 odstotkov vseh Amerikancev je zaslužilo lani manj kot 3000 dolarjev, pri čemer pa meja navzdol ni označena. Imenovani znesek ni visok, če pomislimo, da Amerikanec povprečno bolje živi kot mi.

Oceanska letala za 150 potnikov

Načelnik ameriških pošt Howes pravi, da bodo prometovala v petih letih med Evropo in Ameriko velikanska letala s težo 125 ton in s prostorom za 150 potnikov. Ze v bodočih mesecih bodo vpostavili letalski prekoatlanski promet, v začetku seveda še z manjšimi letali. Štiri letala na teden bodo prečkala Atlantik, dve angleški in dve ameriški. Pozimi se bo vršil promet na črti New York—Hali-fax—Southampton, po leti na črti Baltimore—otočje Bermuda—otočje Azori—Evropa. Na severni črti bo trajal polet iz Amerike v Evropo 24 ur, v obratni smeri 30 ur, na južni 36 in 40 ur. Zemlja postaja čimdalje manjša; saj nimamo nobene razdalje več, ki bi je ne mogli v najkrajšem času premostiti.

Z ladjo v treh dneh čez Atlantik?

»Queen Mary« je napravila rekordno vožnjo čez Atlantik. Sedaj so pričeli graditi drugo tako ladjo, ki naj bo še hitrejša. In že mislijo na gradbo ladij, ki naj bi prečkale Atlantik v treh dneh, tako da bi lahko v enem tednu prišli iz Evrope v Ameriko in nazaj v Evropo. To vse je lepo in tudi tehnično mogoče; takšna ladja bi morala voziti s hitrostjo 46 milj a 1852 m = 85 km na uro in bi morala razpolagati s pogonsko silo ca 1 milijon KS. Vsaka stvar ima pa dve plati. Čim hitrejša je ladja, tem dražja je; prednosti, ki bi jih imeli popotniki od tako hitrega potovanja, bi najbrž ne bile tako velike, da bi izenačile podraženo vožnjo. In vrhu tega bi zadela takšna ladja tudi na neposredno konkurenco zrakovplovov. Hitrost ladij zadene torej na neko gornjo gospodarstveno mejo, in skoraj bi rekli, da je ta meja z rekordi ladij »Normandie« in »Queen Mary« malodane že dosežena. Angleži hočejo vpletati z novimi ladjami nekakšen »tedenski nihalni promet« med Evropo in Ameriko, a je veliko vprašanje, če bodo dobili za ta promet zadostno število potnikov, ki bi izenačili stroške tako hitrega prevoza. To je riskanten račun. Tudi najnoveše ladje se starajo, in čim starejše so, tem dražje so; od leta do leta rastejo svote za odpise, poprave itd. Zato je mogoče dvomiti, ali se bodo tovrstne ladje izplačale.

DRUŠTVENE VESTI

III. SEJA TRGOVSKEGA DRUŠTVA »MERKUR« ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI

Zapisnik III. redne odborove seje Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, ki se je vršila v torek dne 27. aprila 1937 ob 8. uri zvečer v posvetovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran Windischer je pozdravil došle odbornike, ugotovil sklepčnost in dejal:

»Bodi mi dovoljeno poročati o našem poslovanju za dobo od zadnje seje. Dne 29. decembra 1936 je Društvo bančnih zavodov v Dravski banovini proslavilo svojo petnajstletnico. Rad sem se odzval vabilu na to prominentno slavnost ter pozdravil to važno organizacijo našega denarstva na slavnostnem zborovanju v imenu našega društva. Dne 22. novembra je praznoval Ivan Jelačin, dolgoletni prezaslужni predsednik Zbornice za TOI svoj petdesetletni življenjski jubilej. Odličnemu slovenskemu gospodarskemu vodniku, v katerega z zaupanjem gleda naš gospodarski svet v celoti, zlasti pa trgovci v Sloveniji, sem za njegov življenjski jubilej izrekel na njegovem lepem domu v imenu našega društva iskrene in pristrčne čestitke. Zahvalil sem se mu za njegovo dejansko naklonjenost našemu društvu in ga prosil, naj nam ostane v bodoče tako dober in zvest prijatelj ter tako nadaljuje lepo tradicijo, ki jo je začel njegov blagopokojni oče v našem društvu. Po izvršenih volitvah predsedstva Zbornice za TOI smo izrekli svoje čestitke novo izvoljenemu zborničnemu predsedniku Ivanu Jelačinu ter novo izvoljenim zborničnim podpredsednikom Konradu Elsbacherju, Ivanu Ogrinu in generalnemu direktorju Rihardu Skubecu. Iskrene čestitke smo izrekli za sedemdesetletni življenjski jubilej generalnemu inspektorju voda ing. Ivanu Sbrizaju, ki je zadalžil naše društvo s svojimi strokovnimi spisi v našem glasilu. Josipa Smrtnika, ravnatelja Celjske posojilnice, smo pozdravili, ko je prejel najvišje odlikovanje z redom Belega orla V. stopnje. Ob prerani smrti glavnega tajnika Zveze industrijcev ing. Milana Šukljeta, ki je bil naš zvest in dober prijatelj, smo izrekli svoje iskreno sožalje njegovi gospe soprogi. Milan Šuklje je bil v resnici mož žlahtnega kova. Zvest in zanesljiv prijatelj, prijeten tovariš, moder svetovalec, duhovit družabnik, bistra glava, bogato obdarovan z božjo iskrico, mož svojih misli in samostojnih pogledov, odličen tehnik, eleganten po slogu svojega peresa, zanimiv in vaje govornik, moder in vztrajen zastopnik poverjenih mu pridov, zvest sin svojega naroda, mož izrazite osebnosti, s srcem in dušo vdan svojemu ljubljensku narodu, ki ga s ponosom uvršča med svoje odlične in nepozabljive sinove. Spoštovani rodbini prerano preminulega trgovca v Ljubljani Janko Hama smo izrekli svoje pristrčno sožalje. Ob priliki praznovanja petnajstletnice denarnih zavodov smo izrekli svoje pristrčne čestitke odlikovanim funkcionarjem naših bančnih zavodov, tako: dr. Ivanu Slokarju, Avgustu Tostiju, Hanušu Krofti, Bogdanu Pogačniku, dr. Franu Pavlinu, Ante Tavčarju, Josipu Ljubiču, dr. Gjuki Vrbaniču, Francu Ercetu, Petru Klinarju. Ivanu Avseneku, tovarnarju v Ljubljani, smo izrekli svoje čestitke, ko je bil imenovan za člana uprave Narodne banke v Beogradu. Meseca januarja je bilo izvoljeno novo predsedstvo Združenja trgovcev v Ljubljani ter smo ob tej priliki pristrčno pozdravili novo izvoljenega predsednika veletržca Viktorja Medena ter podpredsednika veletržca Romana Goloba. Čast mi je poročati vam, da je pristopil k našemu društvu kot ustanovni član Leo Souvan, veletržec v Ljubljani. Agilno Društvo izložbenih aranžerjev dravske banovine nas je povabilo na otvoritev praktičnega aranžerskega tečaja in sem se v imenu našega društva udeležil te lepe

prireditve. Firmi Logar & Kalan v Kranju smo izrekli svoje čestitke ob štiridesetletnem jubileju obstoja firme. Firmi T. Eger, modna trgovina v Ljubljani, smo izrekli svoje prisrčne čestitke za njen dvojni jubilej, ki je bil praznik firme in pa rodbine. Engelbertu Franchettiju, prezaslužnemu obrtniškem voditelju in organizatorju, smo izrekli prisrčne čestitke ob štiridesetletnici njegovega samostojnega obrtniškega udejstvovanja. Končno mi je čast poročati, da so bila sredi marca posvetovanja o tem, da bi se priredila skupno z Jugoslovanskim novinarskim združenjem v Ljubljani od strani gospodarskih krogov velika elitna plesna prireditev po Veliki noči. Misel pa ni mogla biti uresničena, ker ni bilo mogoče dobiti na razpolago primernih lokalov. Slovenski naši novinarji so nam pisali ljubeznivo pismo po končanih posvetovanjih ter se nam zahvalili za naklonjenost. Mi polagamo veliko važnost od nekdaj, da živimo v prijateljskih in prisrčnih razmerah z našimi novinarji. Čast mi je izrekati na tem mestu najlepšo zahvalo našima gospema odbornicama Jelki dr. Bretlovi in Ivanki Leskovčevi kakor tudi našemu tovarišu tajniku Antonu Agnoli za trud in zanimanje ob priliki posvetovanj za nameravano prireditev. Jugoslovanska-čehoslovaška liga je priznovala 24. in 25. aprila svojo petnajstletnico. Izrekel sem njenemu zelo prizadevnemu predsedniku v imenu našega društva pismeno prisrčne čestitke in naše simpatije. Ker sem bil odsoten, mi ni bilo mogoče osebno prisostvovati. Naši tečaji za laščino in nemščino v višjem in nižjem oddelku kakor tudi tečaj za slovensko stenografijo še trajajo in bodo še trajali do sredi maja. Proti koncu je obisk po številu ostal slabši, vendar izkazuje tedenski obisk dosti lepe številke 40—50.

Vršil se je kratek razgovor o nameravani prireditvi skupno z Novinarskim združenjem, in je bil odbor soglasno mnenja, da bi bilo tako skupno prireditev prav toplo priporočati. Ako bi se kedaj v prihodnje sprožila enaka ali slična misel, bi naše društvo rado sodelovalo.

Poročilo o učnih tečajih je vzel odbor z zadovoljstvom v vednost in je bilo splošno izraženo mnenje, da je treba tako društveno akcijo obdržati tudi za prihodnje v programu društva.

Poročilo društvenega predsednika dr. Frana Windischerja je vzel odbor na znanje, nakar je podal tajnik Anton Agnola poročilo o tekočih tajniških poslih in o posredovalnici za čas od 6. novembra 1936 do 27. aprila 1937. Poročilo se je vzelo na znanje.

Društveni blagajnik Josip Krek je podal obširno poročilo o bilanci za leto 1936., nadalje je predložil izkaz dohodkov in izdatkov v letu 1936. ter izkaz lastne imovine in izkaz skupne imovine koncem leta 1936. Na razna vprašanja je sproti dajal pojasnila glede stanja društvenih vlog, zaloge založenih knjig, obveznosti pri tiskarni in pa o prodaji društvenega koledarja. Odbor je vzel poročilo na znanje in je izrekel dolgoletnemu, marljivemu in požrtvovalnemu blagajniku svoje priznanje in svojo zahvalo. Hkratu je odbor vzel v vednost obširno poročilo društvenega odbornika Romana Goloba o akciji Združenja trgovcev v Ljubljani za ureditev gospodarskih razmer društva »Trgovski dom«.

Pri raznoterostih je odbor sklenil, da tudi še v nadalje izplačuje D. J. mesečni prispevek Din 100.— ter bivšemu trgovskemu poslovođji F. S. mesečno Din 200.—. Na predlog društvenega odbornika Antona Verbiča je odbor sklenil dati šolskemu odboru Gremijalne šole znesek Din 500.— za nagrade najboljšim učencem. Po izčrpanem dnevnem redu je zaključil predsednik dr. Fr. Windischer sejo ob pol 10. uri zvečer.